

Democraat

D66

Voor Europa

Hang
de
poster
op!

p. 4 Aangenomen!

**Ons programma voor de
Europese verkiezingen**

p. 8 Even voorstellen...

**Ons (nieuwe) team
voor Europa**

p. 24 Wouter Koolmees

**Onze minister van
Gelijke Kansen**

Democraten, nog een paar weken en dan gaan we, voor de tweede keer in korte tijd, naar de stembus. Deze keer om ons jawoord aan Europa te geven. Een overtuigd 'ja', voor een democratisch, transparant en stabiel Europa, dat de wereld aankan. Om te kiezen voor de toekomst. Voor Europa.

In ons dagelijks leven, in gemeenten en provincies is Europa elke dag dichtbij. In concrete en zichtbare verbeteringen die, mede door miljoenen financiering uit 'Brussel' en door grenzeloze samenwerking zijn gerealiseerd. Het snelfietspad bij u in de buurt, maatwerkbegeleiding voor jongeren met een afstand tot de arbeidsmarkt, innovatie in de landbouw.

Maar u en ik weten: voor lang niet iedereen is Europa een vanzelfsprekendheid, een 'ja' waard. Veel Nederlanders ervaren Europa als 'ver van mijn bed' of juist als een bedreiging voor de eigen zekerheden dicht bij huis.

"We gaan naar de stembus om ons jawoord aan Europa te geven"

In de campagne voor de Provinciale Staten-verkiezingen zijn veel D66'ers van deur tot deur gegaan, in gesprek met kiezers. De reacties op straat waren positiever dan een jaar geleden. En hoewel de uitslag nog niet zo goed was als we hoopten, hebben we de dip in de peilingen van toen verslagen! Deze opgaande lijn en de enorme drive en het enthousiasme onder de campaigners geven mij, en hopelijk u ook, de motivatie en het plezier om nu weer op pad te gaan. Om het gesprek aan te gaan, goed te luisteren en om ons persoonlijke en positieve verhaal over Europa te vertellen.

foto Jeroen Mooijman

Zelf denk ik nog regelmatig terug aan een korte vakantie naar Cluj-Napoca, één van de grootste steden van Roemenië. Een bruisende, tolerante stad met elf universiteiten die toekomstig talent klaarstomen voor de toekomst. Het Silicon Valley van Europa. Een *eye opener* voor mij was dat wij zoveel met hun inwoners gemeen hebben. Het gemak waarmee de inwoners Engels spreken. De dromen voor de toekomst die we delen. Over vrijheid, jezelf kunnen zijn, een goede opleiding, ontwikkelkansen hebben. De wereld schoner achterlaten voor toekomstige generaties. Er is veel meer dat ons bindt dan dat ons scheidt.

Ik weet het zeker: ieder van u heeft een eigen verhaal bij Europa. Een reden om dat jawoord opnieuw te geven. Laten we deze verhalen delen. Met onze kinderen en vrienden, aan collega's, van deur tot deur. Zo schrijven we met elkaar een volgend Europees hoofdstuk voor D66.

Anne-Marie Spierings
Partijvoorzitter D66

Raamposter!

Op 23 mei 2019 vinden de Europese Parlements-verkiezingen plaats. Bijgesloten in de (bio)seal van dit nummer vindt u onze raamposter. Doe mee en hang 'm voor uw raam of deur! ↓

Democraten, de enige echte Europa-partij van Nederland maakt zich op voor Europese verkiezingen in een waar sleuteljaar. Op het moment van schrijven is het Verenigd Koninkrijk nog lid van de Europese Unie, maar hoe en wanneer de Brexit afloopt is onduidelijk.

"Onze Europese Unie staat voor ingrijpende keuzes"

Laten we lessen trekken uit het Brexit-drama. De belangrijkste les voor mij is dat zogenaamd verstandige politici dachten fanatici een halt toe te roepen, door hen naar de mond te praten. Onterecht. Zij verloren de controle over de Europese toekomst van 66 miljoen Britten, aan diegenen die *take back control* propageerden. Nu in Nederland een heuse Nexit-partij de grootste is geworden, is de vraag: wat doen wij?

Europa moet ook weer bij de les komen. De aandacht moet van het dringende weer terug naar het belangrijke. Onze Europese Unie staat voor ingrijpende keuzes. De stilstand op grote thema's als immigratie, veiligheid en de digitale revolutie begint nijpend te worden. In al het Brexit-geweld zijn deze onderwerpen ondergesneeuwd, waardoor we de werkelijke staat van onze Europese Unie uit het oog zijn verloren

In Europa worden tegenwoordig vooral grenzen opgetrokken, in plaats van grenzen weggenomen. Hoe we de kunst van het grenzen

Historische tijdlijn

In deze *Democraat* volgt u de geschiedenis van Europese samenwerking aan de hand van 42 gebeurtenissen die hebben geleid tot de huidige Europese Unie van 28 lidstaten. Een unieke gemeenschap waarin we met ruim 500 miljoen mensen samenleven. Tekst & research **Jasper Simons**

voorwoord

wegnemen weer in de vingers krijgen, moet de hoogste prioriteit krijgen. Hoe we van Europa een continent maken dat zich niet van de ene naar de volgende crisis sleept, is de puzzel die we snel moeten gaan leggen. Hoe de Europese Unie weer een Unie wordt die zorgt voor haar mensen, dat is het verhaal dat we de kiezer moeten kunnen vertellen.

In Zaandam hebben we daartoe een programma aangenomen dat beoogt Europa fit te maken voor de toekomst. Voor een krachtig, verenigd Europa tussen de grote machtsblokken in de wereld. Voor een Europese Unie die verantwoordelijkheid neemt voor de vervuiling van de enige planeet die we hebben. In ons Europa is de Democratie de baas, niet de bedrijven of de schimmige koehandel van het oude Europa.

De politieke keuzes zijn weer scherper dan bij de vorige verkiezingen. Tegenover ons sociaal-liberale gedachtegoed vinden we nationalisten die terug willen in de tijd. Tegenover gelijkheid staat straks de vurige wens om de macht in de hand van sterke mannen te houden. Progressieve, pro-Europese stemmen moeten straks in het stemhokje luid en duidelijk klinken. Populisten zijn weliswaar luid, maar ze zijn niet de meerderheid.

Ik pak die handschoen graag op. Nieuwe gezichten staan met mij te trappelen om in Europa de toekomst te maken. Gesteund door één oude bekende: onze lijstduwer en bron van inspiratie, Jan Terlouw. Doe met ons mee. Schrijf mee aan een nieuw Europees hoofdstuk voor D66!

Sophie in 't Veld
D66-lijsttrekker Europese verkiezingen

4. aangenomen!
verkiezingscongres

8. onze top-10 voor Europa

13. borrelpraat

14. ALDE's Spitzenteam

17. voorpublicatie
Mr. Hans van Mierlo Stichting

20. Buitenlandse Zaken
Kees & Sjoerd

23. 5 vragen aan...
Constantijn Dolmans

28. onze top-10 voor de Eerste Kamer

32. bijzondere bedrijven

35. terug op het nest

36. burgemeester in beeld

38. onderwijs & arbeidsmarkt

41. MijnD66.nl

42. uit de vereniging

46. D66-koppel

47. ledenpagina

48. ik ben D66

Aangenomen!

Het 109de D66-congres stond in het teken van de toekomst – evenals onze campagnes. Maar bovenal stond 10 maart in het teken van mee-beslissen. Want tijdens dit verkiezingscongres werd het Europees verkiezingsprogramma door de leden vastgesteld. Redacteur Marishka Neekilappillai was erbij.

tekst Marishka Neekilappillai
foto's Jeroen Mooijman

Democratie Mei 2019

1948

Congres van Europa in Den Haag

Na de Tweede Wereldoorlog bespreken ruim 750 afgevaardigden uit 26 Europese landen politieke, economische en culturele samenwerking. Dit congres in de Ridderzaal leidt tot de oprichting van de Raad van Europa (RvE) in 1949. Tegenwoordig telt deze intergouvernementele organisatie (geen onderdeel van de Europese Unie) 47 leden, waaronder Rusland en Turkije.

Het regent pijpenstelen als ik op zondag 10 maart om negen uur arriveer op de congreslocatie in Zaandam. Vandaag wordt het D66-programma voor de Europese Parlementsverkiezingen vastgesteld door de leden. Daarnaast worden diverse organisatorische en politieke moties behandeld, die van tevoren zijn ingediend. Ik ben vaak op een partijcongres geweest, maar niet om te stemmen – meestal kom ik voor de interessante thema-sessies en om (oude) bekenden te ontmoeten. Maar vandaag ga ik voor het eerst mijn stemkaart de hele dag gebruiken!

Na de warme openingstoespraak van partijvoorzitter Anne-Marie Spierings, gevolgd door de presentatie van de kandidaten voor het Landelijk Bestuur en partijcommissies, zetten de congresgangers het op een drafje naar de ochtendsessies – een aardig eindje lopen vanaf de plenaire zaal, zo blijkt.

“De ervaring leert dat het congres ongeveer tien amendementen per uur kan behandelen”

Afgeraden en aangenomen

Ik ga naar de pre-behandeling van moties over onderwijs en zorg. Als ik de zaal binnenkom, is Dennis van Driel – voorzitter van de Jonge Democraten – net bezig zijn motie te verdedigen, waarin hij de Eerste Kamer oproept om tegen de verhoging van de rente op de studieschuld te stemmen. Namens het Landelijk Bestuur en de Permanente Programmacommissie (PPC) legt Tjeerd Dierckxsens uit waarom de motie ontraden wordt: niet in lijn met het regeerakkoord. De sfeer is gemoedelijk, er is voor iedereen voldoende ruimte om zijn of haar standpunt toe te lichten. Ook Tweede Kamerlid Paul van Meenen, onderwijswoordvoerder, mengt zich in de discussie. Hij vindt het niet handig dat er in de motie zowel een verzoek aan de Eerste als aan de Tweede Kamerfractie staat. Twee verschillende verzoeken; twee aparte moties zou beter zijn, vindt Van Meenen. Toch wordt de motie door meer dan 70 procent van de aanwezigen gesteund. Dit betekent dat deze niet meer plenair in stemming wordt gebracht: direct aangenomen! Er wordt flink gejuicht en geapplaudisseerd – er zijn veel Jonge Democraten in de zaal.

← Lijsttrekker voor de Europese Parlementsverkiezingen Sophie in 't Veld tijdens Congres 109, waar het definitieve verkiezingsprogramma werd vastgesteld door de leden.

Na de speech van fractievoorzitter Rob Jetten, die daarna meteen afreist naar de Klimaatmars in Amsterdam, begint de plenaire behandeling van de amendementen op het conceptprogramma voor de Europese Parlementsverkiezingen. Omdat veel congresgangers aan het lunchen zijn, is de zaal nog niet vol. Ik zit vooraan, naast een partijlid uit Utrecht. Hij vindt de lege stoelen geen bezwaar: “Met hoe minder we zijn, hoe meer invloed we hebben!” Inderdaad: *One person, one vote* – elke stem telt even zwaar mee bij D66. Maar dan moet je wel meedoen, natuurlijk.

Ondertussen aan de BVC-tafel

Achter de tafel die naast het congrespodium is opgesteld, zit Bastiaan Winkel. Hij is voorzitter van de landelijke Besluitvormingscommissie (BVC), die er tijdens het congres op toeziet dat de besluitvorming ordentelijk verloopt. Er wordt gestemd over de invoering van een tekstregel over het afschaffen van de btw op treinkaartjes door de thema-afdeling Duurzaam. De stemkaarten gaan omhoog. Met zijn wijsvinger telt Winkel de opgestoken stemkaarten. Korte afstemming met zijn tafelgenoten, die instemmend knikken. “Aangenomen!”, klinkt het door de microfoon. “Aangenomen”, bevestigt congresvoorzitter Alexandra van Huffelen, die achter een tafel op het podium zit. Applaus stijgt op uit de zaal. “We gaan door met het volgende amendement.” Het tempo zit er goed in.

De Besluitvormingscommissie (BVC) staat er garant voor dat op het congres voldoende tijd voor besluitvorming is, en dat deze besluitvorming volgens de regels in het huishoudelijk reglement verloopt. De BVC-leden: **Bastiaan Winkel (voorzitter)**, Stephan de Vos, Maarten van Gaans, Emmy Elgersma, Stefan Pack, Jitske Steigenga, Azar Moshaver. Winkel: “Toen ik in 2015 aantrad bestond de BVC uit een club van vijf blanke mannen van middelbare leeftijd. Gelukkig is er nu meer diversiteit, zowel in kleur, als in geslacht als in leeftijd. Die diversiteit brengt – ook bij besluitvorming – echt een andere dynamiek met zich mee.”

1951
1952

Verdrag van Parijs: EGKS

De Benelux-landen, West-Duitsland, Frankrijk en Italië ('de Zes') richten de Europese Gemeenschap van Kolen en Staal (EGKS) op en beginnen Europese integratie op basis van supranationalisme. De voorlopers van de Europese Commissie, het Europees Parlement, de Raad van de Europese Unie en het Hooggerechtshof worden hierbij geïntroduceerd.

Bijna 300 amendementen werden er ingediend op het concept-verkiezingsprogramma. Een flinke uitdaging, zegt Winkel, als ik hem na het congres spreek. “De ervaring leert dat het congres ongeveer tien amendementen per uur kan behandelen. Plenaire behandeling van álle amendementen zou dus dertig uur duren. Dat kan natuurlijk niet. Om die reden werken we met e-voting: een groot deel van de amendementen wordt vóór het congres digitaal in stemming gebracht. Alleen wijzigingen die in de e-voting geen tweederde meerderheid voor of tegen krijgen, worden alsnog plenair aan de orde gesteld.”

Groene mandjes en geschillen

Het tellen van de stemkaarten is niet altijd eenvoudig, zegt Winkel. “Soms hoor je gemor in de zaal. Als we vanachter onze tafel niet duidelijk kunnen zien of een meerderheid voor of tegen is, dan kunnen we overgaan tot een schriftelijke stemming. Met de bekende groene mandjes worden dan de stembriefjes opgehaald en geteld.” Een belangrijke taak die snel,

maar vooral ook zorgvuldig moet gebeuren, zegt Winkel. “Ik ben wel altijd opgelucht als een motie dan wordt aangenomen of verworpen met minder dan twintig stemmen verschil. Dan weet het congres: dat had je inderdaad vanachter die tafel niet kunnen zien.”

“Soms hoor je gemor in de zaal. Als we het niet duidelijk kunnen zien, dan worden de stembriefjes opgehaald en snel geteld”

Ook in de voorbereiding zijn er weleens geschillen. Als een lid het niet eens is met een besluit van de BVC, dan kan beroep worden aangetekend bij de Geschillencommissie. Winkel: “Meestal gaat het dan over de APM’s, de actueel politieke moties. Het huishoudelijk reglement is daar vrij strikt over: die moeten gaan over politieke feiten die zich hebben voorgedaan ná de sluitingstermijn van de PM’s, de reguliere politieke moties. Maar er zijn afdelingen die gewoon te laat zijn met het indienen van een politieke motie en er dan een actuele motie van proberen te maken. Daar trappen we natuurlijk niet in.”

Geen chocola van te maken

De voorbereiding van een verkiezingscongres vereist behoorlijk veel tijd, vertelt Winkel. De BVC wordt hierbij ondersteund door medewerkers van het Landelijk Bureau. “Eerst moeten alle ingediende moties en amendementen worden bekeken op formele vereisten: wordt het voorstel voldoende ondersteund? Bevat het niet meer dan het maximum aantal woorden? Daarna kijken we naar de inhoud: is het duidelijk wat het besluit inhoudt? Is het dictum (*de uiteindelijke uitspraak van de motie, red.*) zelfstandig leesbaar? Bevatten de constatering en feiten en de overwegingen echt meningen?” Dat gaat meestal heel goed, maar zo niet, dan wordt er contact opgenomen met de indieners. “Sommigen maken het wel heel gortig; dan krijgen we teksten waar we zelfs na drie keer lezen geen chocola van kunnen maken.”

Winkel vindt het voorzitterschap van de BVC de mooiste functie die je binnen D66 kunt hebben. “Besluitvorming is de hoofdtaak van het congres. Ik vind het elke keer weer een eer om daarvoor verantwoordelijk te zijn. En het is ook leuk: je leert de partij goed kennen en je hebt regelmatig contact met de politiek secretaris van het Landelijk Bestuur en de fracties in Tweede en Eerste Kamer en het Europees Parlement.” Maar er is ook een groot nadeel, zegt hij: “Als kandidaat voor het Europees Parlement (*Winkel staat op nummer 10, red.*) had ik natuurlijk graag m’n zegje willen doen bij sommige amendementen op dit verkiezingsprogramma. Maar als BVC-lid kan en mag ik helaas niet meedoen met de discussies in de zaal.”

1952

Verdrag van de Europese Defensie Gemeenschap (EDG)

‘De Zes’ tekenen voor een gemeenschappelijk Europees Leger, een initiatief van de Franse minister-president René Pleven. Maar uiteindelijk ratificeert het Franse parlement het verdrag zelf niet. Vandaag de dag is er marginale samenwerking op het gebied van defensie, welke verbleekt bij dit beoogde Europese leger.

Gejuich uit Groningen

Later in de middag, tijdens de plenaire behandeling van de moties die niet in de ochtendssessies zijn afgehandeld, wordt er gestemd over een politieke motie die voor Groningse partijgenoten politiek én emotioneel flink beladen is. De motie gaat over een ‘generaal pardon voor bevingsschade’. Politiek secretaris Henk Beerten licht namens het Landelijk Bestuur en de Permanente Programmacommissie toe waarom de motie ontraden wordt: bij een automatische vergoeding zonder causa-liteitsvraag bestaat kans op misbruik. Achter de microfoons staat een rij sprekers, vrijwel allemaal uit Groningen, die hun partijgenoten proberen te overtuigen wel vóór de motie te stemmen. De Groninger in mij – als je in Groningen gestudeerd hebt, blijven de stad en provincie altijd in je hart – wacht in spanning af als de stemkaarten worden geteld. Er klinkt luid gejuich en applaus als de congresvoorzitter “Aangenomen!” roept. ■

Lees het definitieve (door de leden vastgestelde) D66-programma voor de Europese Parlementsverkiezingen op: verkiezingsprogramma.d66.nl/europa

Nieuwe politiek secretaris

Tijdens dit congres werd er ook een nieuwe politiek secretaris van het Landelijk Bestuur gekozen: Jieskje Hollander (foto rechts). Zij is concessie-manager bij Arriva Nederland en heeft diverse functies binnen D66 vervuld, waaronder lid van de landelijke Permanente Programmacommissie (PPC). Scheidend politiek secretaris Henk Beerten nam tijdens dit congres na bijna vijf jaar afscheid van het Landelijk Bestuur van D66.

Aangenomen!

Deze amendementen werden tijdens Congres 109 aangenomen:

- AM109.07**
Geen btw op treinkaartjes (aanvulling op belasting vliegreizen)
AM109.08
Trein btw-vrij (aanvulling op goedkoper maken treinreizen)
AM109.10
Iedereen vrij op 9 mei! (Dag van Europa als jaarlijkse vrije dag EU-burgers)
AM109.12
Regels publiek debat (regels voor advertentie-campagnes digitale media)
AM109.13
Geoblocking (uitbreiding tekst, over het terugdringen van geoblocking)
AM109.16
Digitaal recht (universele mensenrechten als basis van wereldwijd web)
AM109.17
Weg met het vetorecht-1 (buitenlandbeleid)
AM109.20
Plichten van EU-lidmaatschap (criteria lidmaatschap)
- AM109.23**
Zonnecentrales in ontwikkelingslanden (over Europese investeringen in)
AM109.25
EU-lijst met veilige herkomstlanden (centrale lijst i.p.v. per lidstaat)
AM109.33
Weg met het vetorecht-2 (geen uitzonderingen op)
AM109.34
Trots op federalisme (federale inrichting van de EU als politieke unie)
AM109.35
Verlagen kiesgerechtigde leeftijd (vanaf 16 jaar bij Europese verkiezingen)
AM109.36
Kies de president (direct gekozen voorzitter Europese Commissie)
AM109.38
Parlementaire controle op Eurozonebegroting
AM109.40
Eurobonds (als voorbeeld van risicodeling EU-lidstaten)

Kijk voor álle aangenomen en verworpen amendementen op: d66.nl/congres-archief

1957
1958

Verdrag van Rome: EEG-6

Oprichting van de Europese Economische Gemeenschap (EEG), die in 1967 samenvalt met de EGKS en Euratom. Deze ‘EEG-6’ tekenen de start van de gemeenschappelijke douane-unie met het verwijderen van interne handelstarieven. Al snel wordt de EEG het belangrijkste onderdeel van samenwerking en, volgens sommigen, hét instrument om verdere integratie te bevorderen.

Ons team voor de toekomst

1. Sophie in 't Veld
2. Raoul Boucke
3. Samira Rafaela
4. Felix Klos
5. Emily van de Vijver
6. John Nederstigt
7. Sjoerd Warmerdam
8. Raquel García Hermida-van der Walle
9. Susanne Caarls
10. Bastiaan Winkel

Even voorstellen...

Op 23 mei 2019 vinden de Europese Parlementsverkiezingen plaats. D66-delegatieleider Sophie in 't Veld, die voor de vierde keer werd verkozen tot lijsttrekker, is trots op ons team voor Europa. Op de kandidatenlijst zien we veel jonge, nieuwe gezichten (en een oude bekende). We stellen er graag vijf aan u voor.

foto Jeroen Mooijman

02 Raoul Boucke (43) Rotterdam

Huidige functie: Transportraad bij de Nederlandse Permanente Vertegenwoordiging bij de Europese Unie
Voor D66: Landelijke congresvoorzitter en ambassadeur Diversiteitsnetwerk

1. In 2002 werd ik lid van D66 omdat: "De vrijheid en vooruitstrevendheid mij aanspreken. Bij D66 kon ik echt zijn wie ik ben. Dat was en is heel mooi en bijzonder voor een LHBTI'er uit Suriname. Na acht jaar studeren aan de TU Delft werd ik Nederlander én lid van D66. Eindelijk mocht ik echt meedoen!"

2. Mijn slogan voor deze verkiezingen: "Knokken voor een schoon en rechtvaardig Europa!"

3. Denkend aan Europa... "Zie ik een continent dat voorop loopt in de wereld. Schoon, rechtvaardig met kansen voor iedereen."

4. Favoriete Europese (vakantie) bestemming: "Rotterdam is voor mij de stad die Europa het beste symboliseert: divers, spannend, zonder pretentie en altijd in ontwikkeling met een plek voor iedereen."

5. Dit wist u nog niet van Raoul: "Ik ben getrouwd met Jorgen, een echte Hollander en liberaal tot op het bot. Samen met zijn twee kids, die bij hun twee moeders wonen, heb ik hier een familie. Dat dit op deze manier mogelijk zou zijn, had ik in 1993, toen ik vanuit Suriname naar Nederland kwam, nooit durven dromen."

03 Samira Rafaela (30) Uitgeest

Huidige functie: Landelijk projectleider Inclusie bij Politie Nederland; moderator en debatleider
Voor D66: Ambassadeur Diversiteitsnetwerk

1. In 2012 werd ik lid van D66 omdat: "Ik niet meer aan de zijlijn wilde staan. Ik kreeg al heel jong mee dat gelijke kansen geen vanzelfsprekendheid zijn. Zeker als dochter van een Afrikaanse man die zelf ooit naar Europa kwam om een beter leven te krijgen. Ik heb Joodse en Afro-Caribische roots. Van beide kanten heb ik het verhaal over de strijd voor erkenning als mens meegekregen."

2. Mijn slogan voor deze verkiezingen: "Samen bouwen we aan een Sterk, Sociaal en Veilig Europa."

3. Denkend aan Europa... "Denk ik aan een verbonden Europa, een voorbeeld voor de wereld als het gaat om mensenrechten, solidariteit en welvaart. Onze veiligheid is gewaarborgd door meer samenwerking van de lidstaten en gelijkwaardigheid in Europa."

4. Favoriete Europese (vakantie) bestemming: "Barcelona! Vanwege het heerlijk zonnige en cultuurrijke karakter van deze Spaanse stad."

5. Dit wist u nog niet van Samira: "In 2017 heb ik de Prinsjesdag-jurk van Eerste Kamerlid Petra Stienen ontworpen, samen met ontwerper Steve French uit Ghana. Als ik niet bezig ben met politiek of werk, ben ik graag bezig met ontwerpen."

04 Felix Klos (27) Amsterdam

Huidige functie: auteur / schrijver
Voor D66: Speechschrijver en woordvoerder voorzitter Tweede Kamerfractie D66 (tot dit voorjaar)

1. In 2012 werd ik lid van D66 omdat: "Ik volwassen werd in het tijdperk-Pechtold. Als student mocht ik stage lopen bij het Bureau Internationaal, ondergebracht bij de Van Mierlo Stichting. De democratische vonk sloeg definitief over."

2. Mijn slogan voor deze verkiezingen: "Eerlijk delen in een schoon Europa."

3. Denkend aan Europa... "Deze Europese verkiezingen worden de belangrijkste ooit. Er staat iets fundamenteels op het spel. Het Europese ideaal. Het moet leven, ademen, groeien."

4. Favoriete Europese (vakantie) bestemming: "Oxford. De poorten van de universiteit dragen de zware last van de geschiedenis, maar de stad ademt optimisme, jeugdige nieuwsgierigheid en vooruitgangsgeloof. Fijner en Europeser dan dat wordt het niet. Aan mijn generatie de schone taak onze Britse vrienden weer binnenboord te halen."

5. Dit wist u nog niet van Felix: "Mijn eerste baantje was jazzpianist. Van het Amstel Hotel tot de Club Med in Chamonix, en van veilinghuizen tot verjaardagspartijtjes: ik kwam overal aan met goede moed en ging weer weg met blaren op mijn vingers."

05 Emily van de Vijver (43) Den Haag

Huidige functie: Zelfstandig adviseur / eigenaar (communicatie) adviesbureau
Voor D66: Voorzitter D66 Den Haag

1. In 1998 werd ik lid van D66 omdat: "Ik D66-lijsttrekker Els Borst wilde steunen! D66 dreigde na vier jaar verantwoordelijkheid te hebben genomen in Paars I de verkiezingen te verliezen. Ongehoord onrechtvaardig in mijn ogen."

2. Mijn slogan voor deze verkiezingen: "Voor een ondernemend en eerlijk Europa!"

3. Denkend aan Europa... "Voel ik vrijheid en geborgenheid, zie ik kansen voor iedereen. Dit democratisch Europa wil ik koesteren en beschermen tegen nationalisme, protectionisme en willekeur."

4. Favoriete Europese (vakantie) bestemming: "Manchester! Ja, ondanks de regen. Mijn zusje woont er met haar gezin. Mijn zoons en onze neefjes zien geen grenzen tussen Nederland en Engeland of in Europa. Europa zonder grenzen is ons thuis."

5. Dit wist u nog niet van Emily: "Ik ben geboren en getogen in Zuid-Afrika. De acht jaren daar en de verhuizing naar Nederland hebben mij gevormd. Al heel jong was ik ervan doordrongen hoe onrechtvaardig en ongelijk de wereld is. Maar ook in Europa worden de vrijheden van mensen bedreigd en groeien de (welvaarts)verschillen. Voor ons vrije en eerlijke Europa wil ik met hart en ziel strijden."

25 Jan Terlouw (87) Twello

Huidige functie: Schrijver
Voor D66: inspirator, spreker en lijstduwer EP2019

1. In januari 1967 werd ik lid van D66 omdat: "Omdat het sociaal-liberalisme dat D'66 – toen nog mét apostrof – uitdroeg, in de afgelopen eeuwen de democratische rechtsstaat gestalte heeft gegeven. Ik kwam toen net terug uit Zweden, waar ik onderzoek had gedaan aan de technische universiteit van Stockholm."

2. Mijn slogan voor deze verkiezingen: "Vooral in het kader van de Europese Unie kan Nederland in de wereld iets betekenen."

3. Denkend aan Europa... "Zie ik een werelddeel dat door de eeuwen heen altijd oorlog voerde, en nu door de Europese Unie in vrede weet te leven."

4. Favoriete Europese (vakantie) bestemming: "Het Ortameer in Noord-Italië, vol herinneringen aan de kindertijd van mijn nakomelingen."

5. Dit wist u nog niet van Jan: "Ik heb onder andere gewoon en gewerkt in Zweden en in Frankrijk, en ik heb daar genoten van de culturele rijkdom en verscheidenheid, van de creativiteit en de innovatiekracht, van de bossen, de bergen en de vlaktes, de rivieren en de zeeën – van de natuur in Europa. Wat een rijk werelddeel." ■

Gemeenschappelijk Landbouwbeleid: GLB

Agricultuur is een belangrijk onderdeel van de (met name Franse en Nederlandse) naoorlogse economieën en deze samenwerking dient voedseltekort te voorkomen. Boeren worden vanaf nu decennialang direct gesubsidieerd, met grote overschotten tot gevolg. Na aanhoudende kritiek wordt het GLB aan het eind van de 20ste eeuw grondig hervormd.

Frans veto Britse toetreding

De eigenzinnige Franse president Charles de Gaulle spreekt een gedecideerd *non* uit tegen Britse toetreding. De reden hiervoor is ambigu, maar duidelijk is dat De Gaulle vreest voor het terugdraaien van het genereuze Gemeenschappelijk Landbouwbeleid en dat hij de Britse overzeese vrienden – de Verenigde Staten – als wereldmacht beoogt te ondermijnen.

ondertussen in... Brussel

Esplanade Solidarité 1980: ingang van het Europees Parlement in Brussel © European Union 2019 - Source EP

↑
Rinke
Brussel

Onze verkozen Europarlementariërs werken in Brussel – met uitzondering van de plenaire vergaderingen in Straatsburg. De D66-delegatie wordt daarbij ondersteund door een team van twintig medewerkers, onder aanvoering van politiek secretaris Rinke Brussel. Redacteur Jan Vincent Meertens ging bij hem langs.

tekst **Jan Vincent Meertens**

Rinke Brussel – *what's in a name* – loodst zijn bezoek routineus door de beveiliging van het imposante Europese Parlementsgebouw aan het Luxemburgplein in Brussel. “Vroeger ging het wat makkelijker”, zegt hij bijna verontschuldigend. “Jammer dat we ons zo moeten afsluiten tegenwoordig, het zou een vrij toegankelijke ontmoetingsplaats voor de Europese burger moeten zijn.” Hij kan met recht van ‘vroeger’ spreken, want hij is inmiddels al tien jaar werkzaam bij de D66-delegatie in het Europese Parlement. De D66-delegatie: zo heet het Europese D66-team – en dus niet de D66-fractie – om verwarring te voorkomen met de ALDE-fractie, waar D66 met 4 zetels deel van uitmaakt.

Vliegende start

Rinke ademt Europa. Europa is zijn passie. Zijn Poolse vrouw, die hij in Warschau tijdens het *postgraduate*

College of Europe ontmoette, werkt bij de Europese Commissie. “Zij is wel door het concours gekomen”, lacht hij. “Maar ik ben hier beter op mijn plek; meer op de politieke inhoud in plaats van het ambtelijke commissiewerk.”

Zijn Europese loopbaan begon in 2009, toen hij medewerker werd van Gerben-Jan Gerbrandy, die dit jaar afzwaait als D66-Europarlementariër. “In de eerste week al vroeg hij me een brief op te stellen voor de Eurocommissaris Visserij. Aan het eind van die week zaten we samen bij de desbetreffende Griekse Eurocommissaris – een vliegende start. Ik heb in die vijf jaar als medewerker van Gerben-Jan enorm veel geleerd.” En nu is hij alweer vijf jaar politiek secretaris van de D66-delegatie. Een manager van de inhoud, zou je kunnen zeggen.

Een van zijn kerntaken is ervoor te zorgen dat de D66-delegatie op één lijn zit en als zodanig stemt. “Vervolgens probeer ik, samen met onze Europarlementariërs en onze beleidsmedewerkers, ervoor te zorgen dat de ALDE-fractie op onze D66-lijn komt.” Wat daarbij helpt: onze Europarlementariërs zitten in minstens drie themacommissies, waardoor D66 in een groot deel van de zestien commissies van het Europees Parlement is vertegenwoordigd. “Gerben-Jan, Marietje Schaake en Matthijs van Miltenburg zijn binnen hun commissies ook coördinator. Dat zijn sleutelposities. Gerben-Jan is bijvoorbeeld coördinator van de Milieucommissie, daarmee is hij aanvoerder van de liberalen in die commissie.” D66-delegatieleider Sophie in ‘t Veld is daarnaast vicevoorzitter van de ALDE-fractie en daarmee ook verantwoordelijk voor de stemdiscipline binnen de fractie, die onder leiding staat van voorzitter Guy Verhofstadt.

Verkiezingsprogramma is leidend

Het programma voor de Europese Parlementsverkiezingen, dat tijdens het D66-congres werd vastgesteld door de leden (zie ook p. 4-7), is leidend voor de Europese D66-delegatie. Het programma is geschreven door de Verkiezingsprogrammacommissie (VPC), waar Europarlementariër Gerben-Jan Gerbrandy deel van uitmaakte. Rinke werkte er als politiek secretaris, indirect, ook aan mee. “Door veel gesprekken te voeren, toelichtingen te geven en teksten te controleren. Maar het is uiteindelijk een programma van de leden van de partij. Onze Europarlementariërs krijgen het politiek mandaat van de kiezers, maar zijn verkozen op het programma. Alle parlementsleden stemmen vrij van last en ruggespraak en kunnen hun eigen afwegingen maken. Maar daarbij volgen ze zoveel mogelijk de partijlijn – het programma dus. En als die lijn

er nog niet is op een bepaald onderwerp, dan maken wij die zelf. Dat is leuk om te doen, want dan zit je op onontgonnen terrein.”

“De conservatieve vleugel binnen de ALDE-fractie is duidelijk in de minderheid, dat zie je aan de stemdiscipline”

Natuurlijk zijn er meningsverschillen binnen de ALDE-fractie. Die is ideologisch breed; tussen sociaal-liberaal en conservatief-liberaal zit nogal wat ruimte. Maar het is nooit vijandig, zegt Rinke. “Gelukkig zit de overgrote meerderheid van de partijen in de wedstrijd zoals wij. Onder het bestuur van Guy en Sophie is dat gemakkelijk voor ons. Beide zijn uitgesproken pro-federalistische sociaal-liberale Europeanen. Uiteindelijk wijkt de ALDE-fractielijn maar weinig af van de D66-lijn en heeft onze delegatie een stemdiscipline van 95 procent”, zegt Rinke met gepaste trots. “De conservatieve vleugel binnen de fractie is duidelijk in de minderheid, dat zie je ook aan de stemdiscipline. De VVD zit rond de 80 procent, omdat ze vaak niet zover willen gaan als wij op thema’s zoals klimaat, milieu, vrouwenrechten, homorechten.”

Vergaderen in 23 talen

Het Europees Parlement kent commissieweken, fractieweken en ‘Straatsburg-weeken’ – dat zijn de plenaire weken. Dat is een soort cyclus van pakweg vier weken, legt Rinke uit. “In de commissieweek zijn er allerlei commissievergaderingen waarin het voorbereidende werk gedaan wordt. Dan wordt er gestemd over amendementen, gediscussieerd tussen de delegatieleden. Tijdens deze periode komt naar voren of er knelpunten zijn.” Die zaken bespreekt Rinke dan met zijn evenknieën van andere delegaties, zodat het beleid zoveel mogelijk de D66-kant op gaat tijdens besluitvorming in de fractievergadering van ALDE. Tijdens mijn korte bezoek aan zo’n fractievergadering valt me op dat er niet alleen heel veel mensen aanwezig zijn, maar dat er niet wordt gedebatteerd; er is ook geen interruptiemicrofoon. “Dat is ook zo bij de commissievergaderingen. Je zit met de vertaling in 23 talen want iedereen mag zijn eigen taal spreken. Dus hier zeggen de mensen één voor één wat ze vinden, waardoor er minder debat is dan we in Nederland gewend zijn. Dat is wel jammer”, stelt Rinke met groot gevoel voor eufemisme vast. Daarna volgt de Straatsburgweek, waarin het Europees

1964

GATT: de Kennedy Ronde

Deze internationale onderhandelingsronde over tariefreducties – GATT is de voorloper van de Wereldhandelsorganisatie (WTO) – is één van de belangrijkste in de geschiedenis van internationale handelsliberalisering, waarin de Europese Gemeenschap voor het eerst als één groep acteert en voor het algemeen belang gunstige afspraken maakt met o.a. de VS.

Lege Stoel Crisis en Akkoord van Luxemburg

De Gaulle trekt zijn delegatie terug uit de Raad van Ministers. Stemmen met gekwalificeerde meerderheid (niet unaniem) en versoering van het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid zijn voor hem onbespreekbaar. Na zes maanden overleg met een lege Franse stoel spreekt men af dat een lidstaat een veto kan uitspreken wanneer een nationaal kernbelang in het geding is.

1965
1966

Rinke Brussel
in de grote
vergaderzaal van
het Europees
Parlement
in Brussel

Parlement plenair bijeenkomt en stemt in Straatsburg. “Dat zijn veruit mijn drukste dagen. Ik zorg er voor dat alle stemlijsten gecontroleerd zijn, dat de fractievergaderingen voorbereid zijn, dat ons delegatieoverleg voorbereid is. Het is nu ook een stuk drukker. We gaan in maart bijvoorbeeld twee keer naar Straatsburg, omdat we aan het einde van deze legislatuur komen en er nog heel wat wetgevend werk uitonderhandeld, afgehamerd en gestempeld moet worden. Ja, dat gebeurt allemaal in Straatsburg, helaas.” Tenslotte zijn er ongeveer zes vergadervrije weken, de *constituency weeks*, achterbanweken. “Voor ons is het geen probleem om onze achterban op te zoeken, maar een afgevaardigde van een Grieks eiland bijvoorbeeld, is wel een tijdje onderweg. Daar wordt dan tijd voor vrijgemaakt. In die relatief rustige weken lees ik bij en schrijf ik strategische nota’s.”

Non-stop-overleg

De D66-Europarlementariërs moeten zich grondig voorbereiden voor de commissie-, fractie- en plenaire vergaderingen, en beschikken daarom elk over een eigen team, met Rinke als aanvoerder. “In totaal hebben we het dan over ongeveer twintig mensen. Iedere Europarlementariër heeft drie beleidsmedewerkers, die gespecialiseerd zijn in een bepaald thema. Die zijn formeel in dienst van het Europees Parlement, net als ik.” De meeste medewerkers in het delegatieteam zijn Nederlands en lid van D66. “Maar soms hebben we specialisten uit andere landen in het team, zoals onlangs een Vlaming die gespecialiseerd is in cybersecurity. En nu hebben we tijdelijk een Roemeense in dienst die alles weet van de Roemeense rechtspraak.”

reportage

Daarnaast heeft de delegatie twee woordvoerders, Stefan de Koning en Vincent Stuer, die zorgen voor de communicatie met de achterban en de pers. “Ik ga meer over de inhoud, de woordvoerders over de verpakking en het verkopen.”

Iedere week is er een medewerkersoverleg met de beleidsmedewerkers, de woordvoerders en de stagiaires. “Daaruit haal ik de belangrijkste zaken en die bespreek ik met de Europarlementariërs, zodat het op politiek niveau wordt afgestemd in het delegatieoverleg.” Maar het team overlegt eigenlijk non-stop, zegt Rinke. “De communicatie gaat de hele dag door, veelal via Whatsapp.” Ook is er continue afstemming met de Tweede Kamerfractie van D66, via liaison Roel van den Tillaart die regelmatig in Brussel is. De delegatie wordt ondersteund door Janneke Stalenhoef, die onder andere de boekhouding van de delegatie doet. De Europarlementariërs krijgen een kantoorvergoeding waarover geen verantwoordingsplicht geldt. “D66 vindt dat dat wel zou moeten en voert daarom uit eigen beweging een degelijke boekhouding die door een accountant wordt gecontroleerd”, vertelt Rinke.

Brexit: in- en intriest

Hij kijkt met vertrouwen uit naar de aanstaande Europese Parlementsverkiezingen. Hij ziet een belangrijkere rol voor de liberalen weggelegd na de verkiezingen. “De christendemocraten en de sociaal-democraten vormen samen de overgrote meerderheid en kunnen nu alles samen regelen; van het verdelen van de baantjes tot en met het beleid. Maar die meerderheid zijn ze straks kwijt, als we de peilingen mogen geloven. Bovendien kunnen wij een graantje meepikken van de zetels die de Britten achterlaten bij de andere fracties als ze straks vertrekken. Een mooie kans voor ons meer voor elkaar te krijgen.”

Hoe wordt er hier gekeken naar de Brexit? “Het is natuurlijk in- en intriest dat de Britten willen gaan. Dat vindt eigenlijk iedereen hier. Voor Nederland, en dus ook voor ons, is het Verenigd Koninkrijk bovendien een natuurlijke bondgenoot binnen de Europese Unie. Maar we zijn hier ook een beetje Brexit-moe. Er is heel veel werk blijven liggen omdat het niet duidelijk is of de Britten blijven of niet. En we willen graag verder met ons werk. Er is een nieuw elan, we willen weer vooruit. Niet zozeer door het mogelijke vertrek van de Britten, maar door de dreiging van de populistten. Partijen als CDA en VVD zaaien bovendien twijfel door steeds te roepen dat alles de schuld van Brussel is. Dan is het niet zo raar dat mensen ook gaan twijfelen. We moeten ons daarom – juist nu – duidelijk uitspreken vóór Europa.” ■

Lees meer over
de ALDE-fractie
in het Europees
Parlement op
p. 14-16.

tekst Jan Vincent Meertens
illustratie Erik Haverkort

Wilt u tijdens de borrel het liefst ‘Vóór Europa!’ roepen, maar houdt u zich toch maar weer in? Vijf veelgehoorde en actuele stellingen waar elke D66’er natuurlijk meteen een antwoord op heeft. Proost!

Borrel

We moeten niet méér bevoegdheden naar de Europese Unie overhevelen

Grote uitdagingen als klimaatverandering, migratie en terrorisme kan Nederland niet alleen aan. Daar moeten we in Europa voor samenwerken. Want samen sta je sterker, helemaal nu Donald Trump de NAVO dreigt te verlaten en Vladimir Poetin oorlogen begint aan de grenzen van Europa. Terroristen houden zich niet aan landsgrenzen. D66 weet dat we Europa nodig hebben voor deze grote uitdagingen. Daarom willen wij een Europese Energie Unie, een Europese krijgsmacht, inlichtingendiensten die de handen ineenslaan en een Europese aanpak van migratie.

De Europese Unie kan geen vluchtelingen meer opnemen

Lang niet iedere vluchteling komt naar Europa. 85 procent van de Syrische vluchtelingen wordt opgevangen in grenslanden als Libanon, Jordanië of Turkije. In Libanon is 1 op de 4 inwoners vluchteling. Europa moet altijd een veilige plek zijn voor iedereen die vlucht voor oorlog en geweld. Laten we vluchtelingen opvangen zoals we zelf ontvangen willen worden. Met een asielbeleid dat werkt voor de hele EU, met taallessen vanaf dag één en toegang tot werk.

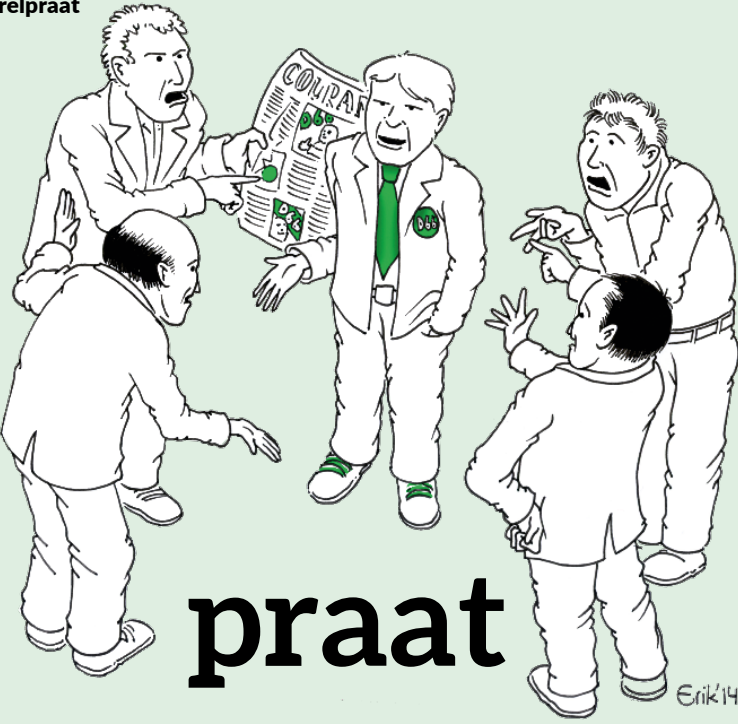
Andere Europese landen doen véél minder aan het klimaat

We zouden eerst naar onszelf moeten kijken voordat we naar andere landen gaan wijzen. We zijn een van de viese jongetjes van de klas. Het is belangrijk dat we weer vooroplopen. Vervuiling stopt niet bij de grens en de strijd tegen klimaatverandering vraagt daarom om het bundelen van alle Europese krachten. D66 ziet het als de taak van Europa om de vervuiler te laten betalen en met oplossingen te komen die bijdragen aan een schone economie. We willen strenge doelstellingen met betere controle voor natuur, schone lucht, schone energie en schoon water.

Een democratische EU is een illusie met 28 landen

Geen illusie, maar de Europese Unie kan zeker beter en democratischer. Hoe? D66 wil een kleinere Europese Commissie en meer

borrelpraat

bevoegdheden voor het Europees Parlement. Daarnaast willen we Europese kieslijsten, waar een Nederlander bijvoorbeeld ook op een Fransman of een Zweed kan stemmen. Ook willen we af van het vetorecht in de Europese Raad (van regeringsleiders) en van de maandelijkse verhuizing naar Straatsburg: het Europees Parlement moet gewoon in Brussel vergaderen.

Europese subsidies worden verspild, en wij betalen ervoor

De Europese Unie gebruikt haar geld voor tal van belangrijke onderwerpen: van goede treinverbindingen tot het wegnemen van handelsbarrières, van natuurbehoud tot de opvang van vluchtelingen. Ook in Nederland profiteren we hier ruimschoots van. D66 wil dat het subsidiebeleid beter wordt gecontroleerd en strengere voorwaarden krijgt. Een lidstaat moet voldoen aan onze gezamenlijke Europese waarden, zoals een gezonde rechtsstaat en democratie, om recht te hebben op Europees geld. ■

Voor Europa

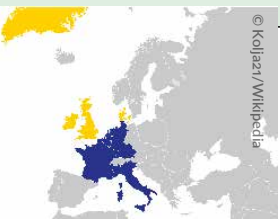
- ★ Eén Europese Energie Unie
- ★ Een realistisch asielbeleid voor de hele EU
- ★ Een gezamenlijke krijgsmacht en een Europese Inlichtingen & Veiligheidsdienst
- ★ Investeren in innovatie, onderzoek en duurzame voedselvoorziening
- ★ Meer EU-handelsverdragen met liberaal democratische landen

Voltooiing Douane-unie

Alle interne douanekosten en handelstarieven worden afgeschaft en een gemeenschappelijk extern tarief wordt geïntroduceerd. ‘De Zes’ zetten hiermee de eerste stap naar een gemeenschappelijke (interne) markt binnen de Europese Economische Gemeenschap (EEG).

1968

1973
1975

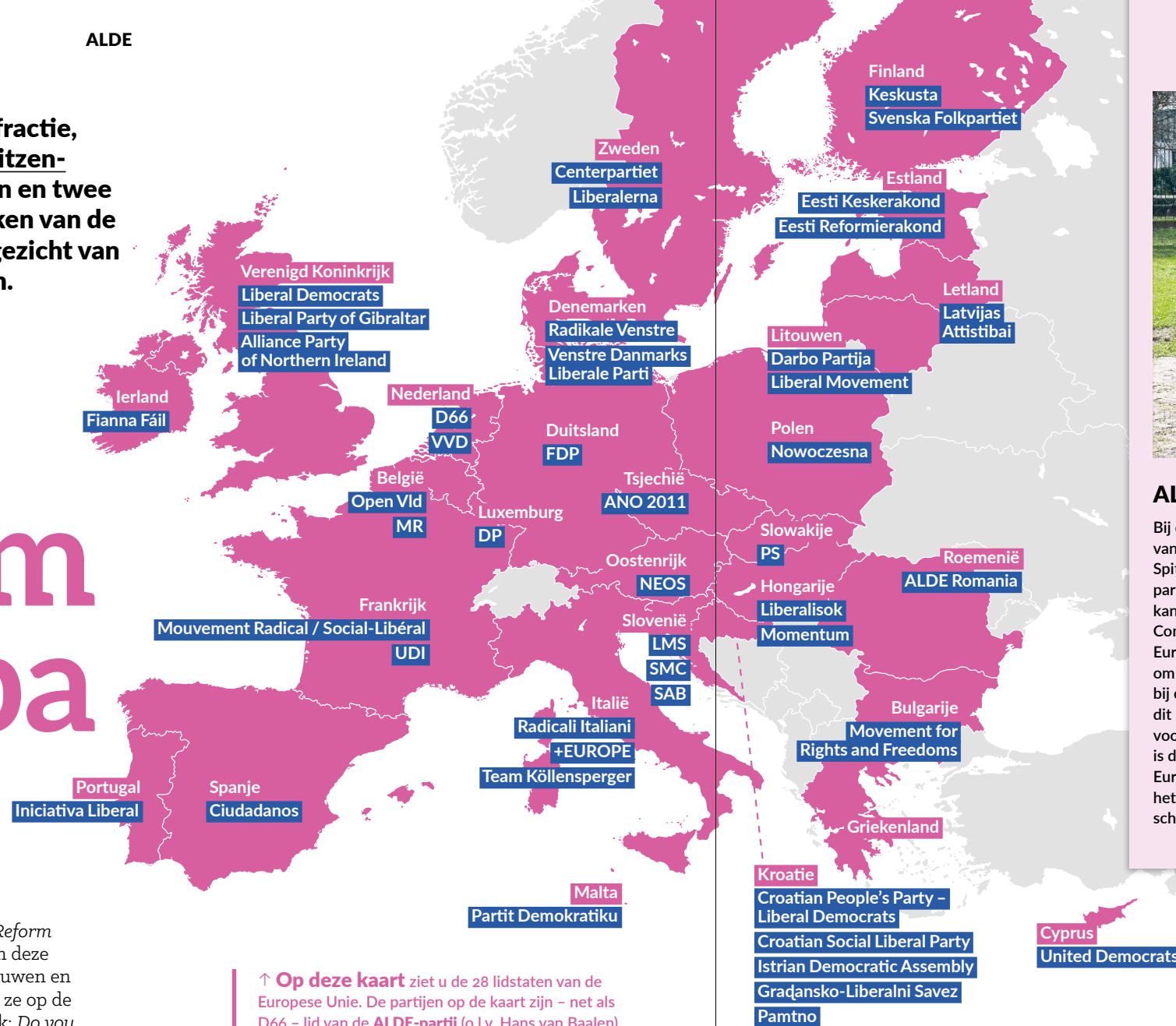
Eerste uitbreiding: EEG-9

De EEG-9 is een feit: Denemarken (inclusief Groenland), Ierland en het Verenigd Koninkrijk treden toe, waarbij de drie landen een nationaal referendum houden. Ook in Noorwegen wordt gestemd; het Noorse volk zegt voor de tweede keer ‘nee’. (Groenland treedt na een referendum in 1985 weer uit de EEG, nadat het van Denemarken in 1979 zelfbestuur heeft gekregen).

Op 21 maart presenteerde de ALDE-fractie, waarin D66 vier zetels heeft, haar **Spitzen-team: Team Europa**. Deze vijf vrouwen en twee mannen, afkomstig uit alle windstreken van de Europese Unie, vormen het liberale gezicht van de Europese Parlementsverkiezingen.

tekst Milan Assies

Team Europa

Volgens ALDE zijn het de *Seven Leaders to Reform Europe*: het 'Spitzenteam' dat het liberale gezicht van deze Europese Verkiezingen zal vormen. Dat deze vijf vrouwen en twee mannen voor een grote opdracht staan, maken ze op de verkiezingswebsite (teameurope.eu) meteen duidelijk: *Do you want order or chaos? Fear or hope? Make your choice!* Die tegenstelling is niet uit de lucht gegrepen. Mochten recente peilingen kloppen, dan gaan er grote veranderingen plaatsvinden in het Europees Parlement na de verkiezingen van 23-26 mei. Populisten en eurosceptici winnen terrein, terwijl de twee grootste fracties – de Europese Volkspartij (217 zetels) en de Progressieve Alliantie van Socialisten en Democraten (186 zetels) – kleiner worden. Daarbij heeft het er alle schijn van dat de populistische partijen, in tegenstelling tot voorgaande jaren, beter georganiseerd hebben. Bij de vorige Europese verkiezingen in 2014 waren deze partijen niet aangesloten bij een Europese fractie; sinds 2015 vormen zij samen één fractie: Europa van Naties en Vrijheid (37 zetels). Tot de leden behoren o.a. de PVV en het Front National.

↑ **Op deze kaart** ziet u de 28 lidstaten van de Europese Unie. De partijen op de kaart zijn – net als D66 – lid van de **ALDE-partij** (o.l.v. Hans van Baalen). In totaal telt deze Europese partij 67 leden (member parties), óók van buiten de Europese Unie (niet te zien op deze kaart). Daarnaast kunnen mensen ook op individuele basis lid worden van de ALDE-partij (individual members).

Samen met de gekozen leden van de Europese Democratische Partij (EDP) vormen de gekozen leden van de ALDE-partij de **ALDE-fractie** (o.l.v. Guy Verhofstadt), momenteel de op drie na grootste fractie (68 van de 751 zetels) in het Europees Parlement.

ALDE-partij: aldeparty.eu
ALDE-fractie: alde.eu

Presentatie ALDE-Spitzenteam op 21 maart 2019. © ALDE Party

ALDE'S Spitzenteam

Bij de Europese Parlementsverkiezingen van 2014 werden voor het eerst Spitzenkandidaten geïntroduceerd. Elke partij wijst een 'lijsttrekker' aan, die tevens kandidaat-voorzitter is voor de Europese Commissie, het dagelijks bestuur van de Europese Unie. Voorheen lag het initiatief om een kandidaat-voorzitter voor te dragen bij de Europese Raad. Het idee achter dit Spitzenkandidaten-systeem is om de voorzitter van de Europese Commissie (nu is dat Jean-Claude Juncker, namens de Europese Volkspartij, de grootste fractie in het Europees Parlement) meer democratische legitimiteit te geven.

In plaats van één Spitzenkandidaat presenteert ALDE nu een Spitzenteam: *Team Europa*. Dit team bestaat uit Nicola Beer (FDP, Duitsland), Emma Bonino (+EUROPE, Italië), Violeta Bulc (Stranka Modernega Centra, Slovenië), Katalin Cseh (Momentum, Hongarije), Luis Garicano (Ciudadanos, Spanje), Guy Verhofstadt (Open Vld, België) en Margrethe Vestager (Radikale Venstre, Denemarken). ALDE gelooft dat het met een team beter in staat is om een bredere groep kiezers aan te spreken. In de aanloop naar de Europese Parlementsverkiezingen zal het team aan meerdere verkiezingsdebatten deelnemen om hun visie op Europa uiteen te zetten.

Europese Renaissance

Positieve geluiden zijn er zeker ook: zo is er een grote kans dat de ALDE-fractie na deze verkiezingen de derde 'groep' in het Europees Parlement wordt, onder andere door het vertrek van de Britten (zie kader op pagina 16), waardoor zij als samenwerkingspartner moeilijker te negeren is. Bovendien gaat het goed met de liberalen in Europa. Denk aan de pro-Europese hervormers van La République En Marche (LREM), de partij van de Franse president Macron. Na de monsterzege in eigen land, doet de LREM dit jaar voor het eerst mee aan de Europese Parlementsverkiezingen. De afgelopen jaren werd er veel gespeculeerd over hun positie: zullen ze zich aansluiten bij ALDE of kiezen ze voor een

nieuwe progressief-liberale groep? Nadat LREM het afgelopen jaar wegzakte in de peilingen, was er sprake van een sterke toenadering tot ALDE. Maar na Macrons succesvolle *Le Grand Débat National*, voert LREM definitief een eigen campagne onder de naam 'Europese Renaissance'. Met een goede kans om met maar liefst 20 Europarlementariërs in het Europees Parlement te komen, zullen ze waarschijnlijk een belangrijke Europese stem gaan vertolken. Binnen of buiten ALDE – een Europees sterk vertegenwoordigd LREM is goed nieuws voor D66. De twee partijen delen een visie van een krachtig, progressief en hervormingsgezin Europa en ze onderhouden warme banden, zoals de inspirerende speech van LREM-medeo oprichter Astrid Panosyan op het D66-congres op 10 maart in Zaandam al uitwees.

Succes in Slowakije en Hongarije

Dat deze optimistische, progressieve visie op steeds meer steun kan rekenen in Europa, blijkt wel uit de recente successen

1974

Top in Parijs: oprichting Europese Raad

Deze historische top leidt tot de oprichting van de Europese Raad, waarin regeringsleiders bijeenkomen om o.a. verdragen te maken of te veranderen. Daarnaast wordt besloten om een Europees Regionaal Ontwikkelingsfonds op te zetten en directe verkiezingen voor het Europees Parlement te houden (Europarlementariërs werden tot dan toe benoemd door de lidstaten).

1979

Directe Europese Parlementsverkiezingen

Dit is het D66-affiche voor de Europese Parlementsverkiezingen van 7 juni 1979. De partij neemt voor het eerst deel aan de (eerste directe) Europese Parlementsverkiezingen. D66 behaalt 9 procent van de stemmen en krijgt daarmee twee (van de 25) Nederlandse zetels in 'Brussel', die worden ingenomen door lijsttrekker Aar de Goede en Suzanne Dekker.

1979:
D66 2 zetels

D66 Internationaal & ALDE

Wie tijdens het D66-congres op 10 maart in Zaandam goed heeft opgelet, merkte op dat er in de plenaire zaal een tolkencabine stond opgesteld. Dat was niet voor niets: naast internationale gast en LREM-oprichter Astrid Panosyan, waren er ook parlementariërs van de Bosnische politieke partij Naša Stranka op het D66-congres aanwezig. Deze sociaal-liberale partij is de een-na-grootste partij in Sarajevo, maar is ook in de rest van Bosnië-Herzegovina (geen lid van de Europese Unie) bezig met een gestage opmars.

D66 Internationaal organiseert jaarlijks tientallen democratiseringsprojecten met gelijkgezinde partijen in landen in Oost- en Zuidoost-Europa en de Arabische regio. Met Naša Stranka, eveneens lid van de ALDE-partij, heeft D66 in de afgelopen jaren een sterke band opgebouwd. Zo sprak één van de congresgasten, Sabina Cudic, op de I Am Europe Convention in Brussel dit voorjaar. Ook bracht een groep D66'ers in 2018 een bezoek aan Naša Stranka, in de aanloop naar verkiezingen in Bosnië-Herzegovina.

Lees meer op: internationaal.d66.nl

foto's Jeroen Mooijman

↑ Astrid Panosyan (LREM) tijdens het D66-congres
→ en Katalin Cseh (Momentum) tijdens de I Am Europe Convention

van nieuwe ALDE-leden. Een prachtig voorbeeld komt uit Slowakije, waar de kandidaat van de in 2017 opgerichte partij *Progresívne Slovensko*, Zuzana Čaputová, onlangs overweldigend de presidentsverkiezingen won. Als liberale, uitgesproken pro-Europese burgerrechtenadvocate versloeg ze het nationalisme en populisme dat in deze regio ook veel aanhang kent. Ook in buurland Hongarije timmeren liberalen aan de weg. Zo is Katalin Cseh – mede-oprichter van de liberale partij Momentum, eveneens opgericht in 2017 – één van de zeven leden van ALDE's *Team Europe*. Als plenair spreker tijdens de I Am Europe Convention in Brussel dit voorjaar, liet zij een heel ander geluid horen dan we gewend zijn van het Hongarije van de eurosceptische en populistische premier Viktor Orbán. En hoewel Momentum nog geen deel uitmaakt van het nationale parlement, lijkt Orbán de komende jaren verzekerd van een stevig liberaal tegengeluid van deze snelgroeiende *member party* van ALDE! ■

Tenzij de Britten vóór 23 mei de uittredingsovereenkomst ratificeren, zullen zij gewoon meedoen aan de Europese Parlementsverkiezingen van 23-26 mei 2019.

Het Europees Parlement na de Brexit

Wanneer het Verenigd Koninkrijk de Europese Unie verlaat, dan zal het Europees Parlement er anders uit gaan zien. Zo heeft het VK op dit moment recht op 73 van de 751 zetels. In 2014 werden deze zetels gewonnen door het eurosceptische UKIP (24 zetels), Labour (20 zetels), de Conservative Party (19 zetels) en een aantal kleinere partijen.

Na uittreding is er de mogelijkheid om de vrijgekomen zetels te verdelen over de andere 27 lidstaten via een standaardformule. Er zijn echter ook alternatieve voorstellen, zoals het gebruiken van een deel van de zetels voor transnationale lijsten – iets wat op dit moment nog niet bestaat. Hoe de zetels ook verdeeld gaan worden; het vertrek van de Britse Europarlementariërs zal grote gevolgen hebben – onder andere voor de groepen waar zij lid van waren (de Sociaal-Democraten en de Europese Conservatieven en Hervormers; resp. de tweede en derde fractie in het Europees Parlement).

1979

Europees Monetair Stelsel (EMS)

Na de turbulentie door het uiteenvallen van de goudwisselstandaard gaan de negen lidstaten over op een wisselkoersstelsel dat beter beschermt tegen speculatie en onzekerheid, en tegelijkertijd ruimte overlaat om de waarde van individuele munten aan te passen. Nationale munten vormen een eenheid (de ECU) die als voorloper van de euro gezien kan worden.

De toekomst van Europa

Vijf denkers over de EU van morgen

Met een inleiding door Coen Brummer

Samengesteld door Milan Assies

Luuk van Middelaar (NL)

Caroline de Gruyter (NL)

Ulrike Guerot (DE)

Bruno Maçães (PT)

Mujtaba Rahman (GB)

Mr. Hans van Mierlo
Stichting

De fragmenten op p. 18-19 zijn een bewerking van de interviews uit de nieuwe publicatie *De toekomst van Europa* van de Mr. Hans van Mierlo Stichting. Het boek is gratis te downloaden (e-book) via: vanmierlostichting.nl/detoekomstvaneuropa.

Met dank aan **Vincent Hoffmans**

Hoe dichterbij de week nadert waarin alle Europeanen naar de stembus gaan, hoe minder de campagnes draaien om de grote vragen over de toekomst van ons continent. Daarom publiceert de **Mr. Hans van Mierlo Stichting** in de aanloop naar de Europese Parlementsverkiezingen op 23 mei het gratis e-book *De Toekomst van Europa*. Met vijf prikkelende interviews met vooraanstaande denkers over de staat van de Europese Unie en de stappen die nieuwe Europese leiders moeten zetten. Een voorpublicatie.

1981

Tweede uitbreiding: EEG-10

Na de val van de dictatuur van het 'kolonelsregime' treedt Griekenland als tiende lid toe tot de Europese Economische Gemeenschap. Datzelfde jaar komt de socialistische premier Andreas Papandreu aan de macht, die hevig gekant is tegen Europese integratie omdat Griekenland hierdoor "geconsolideerd wordt tot een satellietstaat in het kapitalistische systeem".

© Koljacz/Wikipedia

Luuk van Middelaar is hoogleraar aan de Universiteit Leiden en columnist van *NRC Handelsblad*. Hij schreef het veelgeprezen *De passage naar Europa: geschiedenis van een begin*. Zijn meest recente werk is *De nieuwe politiek van Europa* (onlangs in het Engels verschenen als *Alarums & Excursions: Improvising politics on the European stage*).

Wat voor vraagstukken bepalen de nieuwe politiek van Europa? "De afgelopen tien jaar zijn er vraagstukken naar voren gekomen van een radicaal andere aard. Het zijn vraagstukken die niet kunnen worden afgetikt tussen de Europese Commissie, het Europees Parlement en de Raad van Ministers. Denk aan de bankencrisis, de eurocrisis, de houding van de Europese Unie jegens Rusland inzake Oekraïne, migranten, etc. Politieke thema's waar verdeeldheid over is tussen én binnen Europese samenlevingen. Kwesties zoals deze zijn niet te beslechten met de vertrouwde instrumenten uit de Brusselse gereedschapskist: de depolitisering, het ontmijnen van de politiek door het proberen te vangen in technocratische vraagstukken, in problemen die je kunt oplossen."

"Het risico is dat je bevestigt waar zoveel mensen allergisch voor zijn, die morele superioriteit van Europa"

"Het zijn vraagstukken waar het publiek ook wat van vindt, waar men over mee wil praten. Maar vooral; ze willen er vooral over van mening kunnen verschillen! De Europese Unie moet meer ruimte bieden aan oppositie, aan tegenstemmen en tegengeluid, aan kritiek. Tegenstemmen die niet meteen buiten de orde verklaard moeten worden onder het mom van 'u heeft het niet begrepen', of 'u bent geen echte Europeaan'. Dat is een nogal sterke neiging, die ik in Brussel heb gevoeld, die wellicht ook wat in D66 zit."

Hoe kunnen Europese partijen hun bijdrage leveren aan dit verlangen van de burgers, naar een daadwerkelijk democratisch debat? "De politieke strijd moet niet worden versimpeld tot een voor of tegen Europa. Ik begrijp de aantrekkingskracht op korte termijn vanuit electoraal perspectief. Maar het probleem is het *en bloc* diaboliseren van alle kritische stemmen jegens de Europese Unie. Ze wegzetten als 'slechte Europeanen'. Dat heeft als risico: je bevestigt precies waar zoveel mensen moeite mee hebben, of allergisch voor zijn geworden, namelijk de morele superioriteit van Europa."

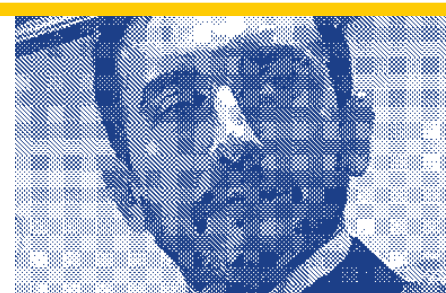
Ulrike Guérat is een Duitse politicologe. In 2017 publiceerde ze het boek *Warum Europa eine Republik werden muss*. Ze stelt dat de Europese Unie een rigoureuze systeemwijziging nodig heeft om weer een project van en vóór burgers te worden.

Het idee van een Europese Republiek suggereert een post-nationale democratie. Moeten we afscheid nemen van de natiestaat? "We hebben geen post-nationaal Europa nodig. We moeten streven naar een transnationale Europese staat. De natie heeft daarin een plek. Het woord republiek gebruiken we als we een staat willen maken, Nederland als monarchie natuurlijk uitgezonderd. Naties en een republiek kunnen naast elkaar bestaan. Een natie behoeft twee elementen: het moet een Grondwet hebben en er moet sprake zijn van gedeelde, geïnstitutionaliseerde solidariteit. We moeten dus een onderscheid maken tussen nationaliteit en burgerschap. Als je dat doet, dan ligt de weg open voor een Europese republiek."

Het idee van een republiek gaat niet alleen over democratie, maar ook over het algemeen belang. In uw boek stelt u dat we dat uit het oog zijn verloren. "De huidige Europese Unie is een belichaming van een post-democratisch systeem. In het huidige systeem zijn de Europese burgers niet de soeverein. Ze kunnen stemmen, maar ze bepalen niet wie er gaat regeren of welk beleid er wordt gemaakt. En dan rijst de vraag: wat is de legitimiteit van de huidige Europese Unie?"

"Waarom zouden Europese burgers gaan stemmen als ze het beleid niet kunnen bepalen?"

"In mijn boek breek ik een lans voor republikeins liberalisme, gebaseerd op de *res publica*. Het is een liberalisme dat oog heeft voor ongelijkheid, voor iedereen die niet mee kan in de republiek. Om zichzelf in stand te houden heeft een republiek in deze visie een plicht om verschillen in inkomens en vermogens te matigen en waar nodig te bestrijden. Op Europees niveau domineert niet het republikeinse maar het geperverteerde neo-liberalisme. Feitelijk beschermt de Unie alleen markten, geen burgers. Als je iets aan de ongelijkheid in Europa wilt doen, dan zal er op Europees niveau werkelijk sociaal beleid moeten komen, mét belastingen. Gebeurt dat niet, dan verliezen mensen hun vertrouwen in het systeem. En dat leidt tot de erosie van het idee van het algemeen belang, van de *res publica*."

Bruno Maçães is voormalig Europa-minister van Portugal, politicoloog en schrijver van het boek *The Dawn of Eurasia*. Hij waarschuwt: wil Europa relevant wil blijven, dan moet het buitenlandbeleid radicaal anders.

In uw boek staat de vervagende grens tussen Europa en Azië centraal. Waarom is die zo relevant? "De scheiding tussen Europa en het Oosten, zoals deze jaren geweest is, kende zijn oorsprong in de verschillende snelheden waarin beiden zich ontwikkelden. Deze scheiding bestaat niet meer. We leven in een wereld waarin de oude verhoudingen, die ons eeuwenlang hebben geholpen onze wereld vorm te geven, niet langer gelden. We moeten nu gaan nadenken over wat de plek van Europa in deze nieuwe wereld wordt."

Waar liggen de mogelijkheden voor die verandering? "Waar vroeger de oorzaken voor verandering binnen Europa met name intern waren, zijn ze nu vooral extern. We zijn niet langer in staat ons lot onafhankelijk van de rest van de

wereld vorm te geven. In de vluchtelingencrisis en immigratieproblemen is dit duidelijk te zien. Uit de onvrede daarover halen populistten een groot deel van hun stemmen. We zijn gewend dat wij de wereld onze eisen konden dicteren. Dat is niet langer het geval. In reactie daarop moeten we onszelf niet steeds verder isoleren, maar leren hoe we kunnen leven in een wereld waarin niemand de baas is. Als we dat nu niet doen, zullen we ermee geconfronteerd worden als de situatie vele malen erger is."

"Europa lijkt te geloven dat het de crises van de afgelopen jaren allemaal kan negeren"

En het beeld van Europa als gemeenschap van waarden? Is Europa's rol als actieve promotor van waarden dan ook voorbij? "Om eerlijk te zijn is Europa nooit erg succesvol geweest in het verspreiden van waarden. Ik denk dat Brussel dat inmiddels ook wel heeft opgegeven." ■

Hoe krijg je kiezers uit wijken waar de opkomst doorgaans laag is naar de stembus op 23 mei? Organiseer een leuke spelmiddag of -avond!

In navolging van Gemeenteraadsels, heeft de Mr. Hans van Mierlo Stichting nu ook een 'serious game' ontwikkeld voor de Europese verkiezingen: Europese Raadsels. Een leuk en leerzaam gezelschapsspel waarbij de deelnemers op speelse wijze ontdekken hoe Europese politiek werkt. Elke speler krijgt een rol toegewezen, zoals: de Eurocommissaris, de Europarlementariër of lid van een actiegroep. Samen zoeken de spelers, onder begeleiding van een spelleider, naar oplossingen voor Europese kwesties, zoals milieuzones, vluchtelingenopvang of uploadfilters.

Europees Raadsels
(twee spelborden!)

€ 19,95
(incl. btw, excl. verzendkosten)

Bestellen:
vmswebshop.nl

Meer info: vanmierlostichting.d66.nl/europese-raadsels-informatiepagina

Top in Fontainebleau

Na vijf lange jaren van obstructiepolitiek door premier Margaret Thatcher (*I want my money back*) wordt een overeenkomst bereikt om de Britse bijdrage aan het Europese budget te verminderen én eerder overgemaakt geld terug te geven: de beruchte Britse *Rebate*. Bij de Europese Parlementsverkiezingen van 14 juni 1984 raakt D66 haar beide zetels kwijt.

Derde uitbreiding: EEG-12

De EEG-12 is een feit nadat Portugal en Spanje tot de Europese Economische Gemeenschap toetreden na de omverwerping van de dictatoriale regimes van Caetano (Portugal) en Franco (Spanje). De EEG hoopt dat toetreding zal leiden tot meer vrijheid, welvaart en democratie bij de zuiderburen. In 1996 worden beide landen in de douane-unie opgenomen.

tekst **Jan Vincent Meertens**
foto's **Jeroen Mooijman**

Buitenlandse Zaken

Voor
een sterk Europa
mét de Britten

D66

Bij de Europese Unie denken we vooral aan interne verhoudingen; die van Nederland met de EU en die van de lidstaten onderling. Maar buitengrenzen en buitenlandbeleid zijn net zo belangrijk. Een gesprek met Kees Verhoeven (Europese Zaken) en Sjoerd Sjoerdsma (Buitenlandse Zaken) over de rol van de EU op het wereldtoneel.

De recente ontwikkelingen op het politieke wereldtoneel vragen om een nieuwe, grotere rol voor de Europese Unie, vinden Tweede Kamerleden en voormalig campagneleiders Kees Verhoeven (o.a. Europese Zaken) en Sjoerd Sjoerdsma (o.a. Buitenlandse Zaken). “Ik denk dat nu Amerika zijn voorttrekkersrol laat varen, het belangrijk is dat de EU die voorttrekkersrol op zich neemt”, zegt Sjoerdsma. “Als lichtend voorbeeld op het gebied van bijvoorbeeld mensenrechten, democratie in de wereld, innovatie en klimaatverbetering.” Maar beiden vrezen ook dat de EU zich de kaas van het brood laat eten door een gebrek aan eensgezindheid. Verhoeven: “Landen als China en Rusland hebben beïnvloeding en het uit elkaar spelen van Europa als strategie om hun doelstellingen te bereiken. Die beide landen moeten we – juist – eensgezind te weer gaan.”

Grootste buurland

Een voorbeeld van dat gebrek aan eensgezindheid? Neem de Venezolaanse crisis, die Sjoerdsma op de voet volgt. Niet veel Nederlanders zullen zich er bewust van zijn, maar Venezuela is ons grootste buurland. Het Zuid-Amerikaanse land ligt op slechts enkele tientallen kilometers zee van de ABC-eilanden (Aruba, Bonaire en Curaçao) en grenst daarmee direct aan Nederland.

“28 commissarissen is niet meer werkbaar. We moeten naar een Europese Commissie die niet gekoppeld is aan een land maar aan een doel”

– Kees Verhoeven

Het optreden van de Europese Unie in deze crisis noemt Sjoerdsma teleurstellend. “Je ziet dat een aantal landen – het Verenigd Koninkrijk, Frankrijk, Duistland en Nederland – gezamenlijk optreedt en Guaidó erkennen als interim-president. Maar de EU als geheel doet geen uitspraak.” De EU heeft indertijd wel de hervervorming van Maduro als onrechtmatig verklaard, maar het is goed om nu ook een positieve toekomst te schetsen, vindt Sjoerdsma – doelend op nieuwe verkiezingen. Hij betreurt het dat de EU niet de kans heeft gegrepen een voorttrekkersrol te nemen en bijvoorbeeld bij de Verenigde Naties te pleiten voor noodhulp. “De VN zijn een neutrale bron,

die Maduro eigenlijk niet kan weigeren. Nu is er een ongemakkelijk verbond met de VS, die van noodhulp zomaar kan opschalen naar militaire interventie.” Sjoerdsma constateert dat de landen afzonderlijk, meer dan de Europese politiek als geheel, hierbij de besluitvaardigheid van de EU beperken. “Nederland is natuurlijk sterk betrokken, en Spanje van oudsher ook, maar verder voelen de lidstaten weinig urgentie. Het duurde ook heel lang voor er sancties kwamen. Dat kwam omdat Griekenland dwars lag; die had de oren laten hangen naar China. En de Hongaarse premier Orban luistert vooral naar Rusland. En die beide grootmachten steunen Maduro.”

Institutionele hervormingen

Hoe voorkom je dat de Europese Unie klem raakt tussen grootmachten die hun confrontaties zoeken in de handel, technologie en in conflictgebieden? D66 is voorstander van institutionele hervormingen, zoals een kleinere Europese Commissie, zegt Verhoeven. “Wij vinden 28 commissarissen niet werkbaar meer. Geef Europa gewoon de macht, de soevereiniteit, op grote grensoverschrijdende zaken, zoals buitengrensbewaking, migratie en buitenlandbeleid. We moeten naar een Europese Commissie die niet gekoppeld is aan een land maar aan een doel. Daarnaast moeten we af van het vetorecht waarmee landen via de Europese Raad besluitvorming kunnen blokkeren. Dat is het grote risico van het consensusbeleid in de EU, het maakt ons buitenlandbeleid kwetsbaar voor beïnvloeding van buitenaf, en te traag om adequaat te reageren op ontwikkelingen in de wereld. Het vetorecht moet afgeschaft worden.”

De verhoudingen in de wereld worden medebepaald door wie het beste en snelste is in technologieën waarvan we verwachten dat die leidend worden – zoals kunstmatige intelligentie, zegt Verhoeven. “De VS investeren in deze technologie via enorme bedrijven, en China heeft een staatsgeleid programma om een leidende rol te krijgen. Europa dreigt hierbij achterop te raken, wat uiteindelijk onze concurrentiekracht en welvaart bedreigt.” Daardoor worden we afhankelijk van (staats)bedrijven uit landen die niet alleen voor het financiële rendement komen, maar ook voor onze kennis en gegevens. Toepassingen van kunstmatige intelligentie kunnen grondrechten, burgerrechten en maatschappelijke waarden onder druk zetten, waarschuwt

“Kijk naar de Brexit: de Britten zijn er verschrikkelijk ingetuind, door leugens en beïnvloeding via sociale media”

– Sjoerd Sjoerdsma

Sjoerdsma. “Kijk naar de Brexit: het besluit van de Britten om de EU de rug toe te keren, is uitgelopen op een drama. De mensen zijn er verschrikkelijk ingetuind, door leugens en beïnvloeding via sociale media.” Maar de term ‘nepnieuws’ dekt de lading niet, zeggen beide Kamerleden. Sjoerdsma: “Het lijkt of er niets groters aan de hand is, maar dat is er wel. Vanuit Rusland wordt er wel degelijk

1986
1987

Europese Akte (Single European Act)

Het eerste grote verdrag na ‘Rome’ (1957) behelst het voornemen om vóór 1993 een volledige interne markt te creëren, zonder handelsbarrières, zodat economische groei binnen de EEG aan blijft houden. Na vertraging door ratificatieproblemen in Ierland treedt de akte op 1 juli 1987 in werking en worden de doelstellingen grotendeels voor 1993 bereikt.

1989

Delors-Rapport EMU

De Europese Commissie, o.l.v. Jacques Delors, presenteert het driestappenplan voor de Economische en Monetaire Unie (EMU). Eerste stage: het convergeren van economische factoren, zoals inflatie, en het liberaliseren van kapitaalstromen. Later wordt (de voorloper van) de ECB opgezet en het Stabiliteits- en Groeipact met de beruchte 3%- en 60%-normen getekend.

structureel geprobeerd om onze democratieën te beïnvloeden. Daar moeten we echt iets tegen doen.”

Digitale grenzen trekken

Met zijn Techvisie 2.0 (zie kader) brengt Kees Verhoeven een aantal maatregelen naar voren om die ‘digitale dreiging’ aan te pakken. “In Nederland én in Europa. Want we moeten voorkomen dat elk land zijn eigen wet of beleid gaan maken. Die gezamenlijke aanpak zal een combinatie moeten zijn van burgerbewustzijn, bedrijfsverantwoordelijkheid en waar nodig overheidsingrijpen. In die volgorde. Dus eerst moet de burger weten hoe hij meerdere bronnen kan checken en niet alles voor ‘waar’ aannemen; hij moet weten hoe een algoritme werkt en zich realiseren dat hij op zijn *timeline* slechts bepaalde berichten ziet; vervolgens moeten die platforms meer transparantie verschaffen door te laten zien hoe content en advertenties worden geregeld; en als er dan nog steeds een groot probleem blijkt te zijn, dan moet je als overheid wat gaan doen. Maar ik ben enigszins terughoudend met de overheid. Wat vind jij, Sjoerd?”

Sjoerdsma wil er vooral voor waken dat onze open samenleving wordt beschermd met reflexen die voortkomen uit autocratische samenlevingen. “Dat je het gedrag dus overneemt van diegenen die ons proberen te beïnvloeden. Dat is het grootste risico. En we hebben het nu over digitale beïnvloeding, maar dat geldt natuurlijk ook voor de invloed via religie, onderwijs en via geld. We moeten dus niet te krampachtig te zijn, maar wel heel scherp.” Verhoeven: “Waar ik radicaler in sta, is de macht van de grote bedrijven. Die macht moeten we breken. Het gaat niet meer alleen over mensen beïnvloeden, maar ook over het ontlopen van belasting, onderdrukken van mensen en schending van auteursrechten. Ook daarin moeten we in Europa samen optrekken.” En dat kan, zegt Sjoerdsma. “De Commissaris Mededingen is de krachtigste commissaris die we hebben in de EU.” Verhoeven: “Gelukkig zien we op dit vlak meer eensgezindheid dan op andere dossiers. Wij nemen met Duitsland, Verenigd Koninkrijk, Scandinavië en Frankrijk in de digitale strategie een leidende rol. Landen die achterlopen, volgen ons.”

Middenpolitiek vs flanken

“In Nederland moet D66 vanuit de huidige regeringscoalitie laten zien dat de middenpolitiek echt iets voor elkaar kan krijgen, dat we mee kunnen gaan in de ontwikkelingen die Kees noemt”, zegt Sjoerdsma. “Of het nu de industriepolitiek, nieuwe technologieën, klimaat, buitenlandbeleid of het beschermen van je eigen grenzen is. Maar hetzelfde geldt natuurlijk voor de EU. Je kan de richting waarin Europa gaat niet overlaten aan de flanken. Als je in de wereld een leiderschapsrol wilt vervullen, dan moet dat vanuit het midden komen. Dat moeten wij met onze ALDE-fractie in het Europees Parlement laten zien.” Verhoeven: “Inderdaad, vanuit de ene flank kan je de andere flank niet bedienen. Er zijn veel mensen die het gevoel hebben dat er niet naar hen geluisterd wordt. Het komt er dus op aan naar die mensen te luisteren zonder te vervallen in populisme en valse beloftes.”

Een Europese renaissance, om de woorden van de Franse president Emmanuel Macron te gebruiken, is wat we nodig hebben. Institutionele hervormingen en een daadkrachtige gezamenlijke aanpak in ons buitenlandbeleid. Ondertussen blijven Verhoeven en Sjoerdsma hopen dat de grens met het Verenigd Koninkrijk geen Europese buitengrens wordt. “Teveel koesteren Britse politici het verleden, en denken niet aan morgen. Als individueel land kun je niet in je eentje Rusland, China en de VS aan. De Brexit leidt tot een steeds groter wordende chaos. De Britten mogen blijven. Graag zelfs.” ■

Op 10 april werd bekend dat de EU-lidstaten en het Verenigd Koninkrijk het eens zijn geworden over een nieuwe Brexit-deadline: 31 oktober 2019.

Techvisie 2.0

In de Techvisie 2.0 beschrijft D66 een politieke agenda voor de digitale toekomst. Ons doel is dat Nederland niet achterop loopt, maar juist tot de digitale koplopers behoort.

Want nieuwe technologieën veranderen de wereld in snel-treinvaart en hebben voor mensen en bedrijven onomkeerbare gevolgen. Doorgaans positief, maar soms ook negatief. D66 vindt: technologie hoeft ons niet te overkomen, de mens kan het zelf vormgeven. Dit vraagt wel om politieke keuzes. In Nederland én in Europa. En daar kunnen we niet langer mee wachten. China en de VS streven ons voorbij en digitalisering bedreigt onze autonomie, onze democratie en onze economie.

Lezen? d66.nl/techvisie-2-0

Val van de Muur en omwenteling Oost-Europa

Op 9 november 1989 valt de Berlijnse Muur. De ‘val’ maakt een einde aan de Koude Oorlog en het IJzeren Gordijn in Europa. De Duitse eenwording en de start van de normalisering van betrekkingen met het voormalig communistische ‘Oostblok’ begint. Bij de Europese Parlementsverkiezingen van 15 juni 1989 haalt D66 1 zetel met lijsttrekker Jan Willem Bertens.

Welke vorm de Brexit krijgt, is nog altijd niet duidelijk. Hoe dan ook zullen de gevolgen groot zijn, niet alleen voor burgers maar ook voor bedrijven. Hoe bereiden zij zich voor op de diverse ‘afscheidsscenario’s’? Constantijn Dolmans is – naast fractievoorzitter van D66 Rijswijk – werkzaam voor de Europese tak van het Britse verzekeringsbedrijf MS Amlin.

tekst
Milan Assies

5 vragen aan...

Op welk Brexit-scenario hoopt een bedrijf als MS Amlin?

“Je hoopt natuurlijk dat het helemaal niet doorgaat. Maar als het doorgaat, dan zou het goed zijn als de Europese Unie en het Verenigd Koninkrijk de tijd nemen om een speciale relatie te ontwikkelen. Denk bijvoorbeeld aan een relatie zoals de EU die met Zwitserland heeft. Daarbij wordt per dossier bekeken hoe men het beste met elkaar kan omgaan. Het grote probleem is natuurlijk dat op het moment dat je deel wilt nemen aan de interne markt, zoals Zwitserland doet, daar een heleboel regels bij horen. Die moet je overnemen, zonder er iets over te zeggen te hebben. Dat is voor het VK een lastige situatie.”

Welke bedrijven zullen het hardst geraakt worden door de Brexit?

“De impact van de Brexit verschilt enorm per sector. Met name in de industriële en de agrarische sector zullen, zeker in het geval van een no-deal-Brexit, harde klappen vallen. Het is voor hen moeilijker om in te schatten welke maatregelen ze moeten nemen dan bijvoorbeeld de dienstensector. Die laatste – denk

aan verzekeraars, banken, betaalinstanties, maar ook transportbedrijven – hebben zich redelijk goed kunnen voorbereiden. Men gaat daar uit van het allergeste, dan kan het altijd nog meevallen.”

Welke concrete maatregelen nemen deze bedrijven?

“Als je als bedrijf in het Verenigd Koninkrijk gevestigd bent, zoals MS Amlin, dan weet je dat je bij een no-deal-Brexit niet meer actief kunt zijn in de Europese Unie – en andersom. Het is niet fijn, maar je weet waar je aan toe bent. Het betekent dat je moet zorgen dat je zowel in het VK als in de EU gevestigd bent; dat je in beide gebieden vergunningen hebt om te opereren. Maar exporteurs, bijvoorbeeld van industriële en agrarische producten, zitten met een veel groter probleem. Die kunnen bijvoorbeeld hun bloemen niet meer kwijt.”

Je bent voor je werk veel in Londen, waar de meerderheid Remain stemde. Hoe kijken jouw collega’s daar tegen de situatie aan?

“Ze kijken echt met schaamte naar de besluiteloosheid in de eigen, Britse

politiek. Dat er bijvoorbeeld van de acht moties geen enkele een meerderheid haalde (tijdens de stemming in het Lagerhuis over alternatieve Brexit-deals op 27 maart, red.)... Toch is er bij mijn collega’s ook wel de perceptie dat de EU zich veel te hard heeft opgesteld. Ik leg dan uit dat de EU niet anders kan, omdat je geen uitzondering kan maken op regels van een interne markt. Maar er heerst – na twee jaar van moeizame onderhandelingen – toch wel een gevoel van ‘jullie bekijken het maar’, merk ik.”

Zijn er voor Nederlandse of Britse bedrijven nog positieve kanten aan de Brexit? Kan het ze ook nog iets opleveren?

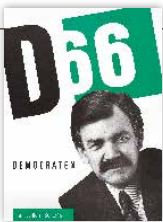
“Nou, laat ik het zo zeggen: als een bedrijf – door goede voorbereidingen – na een no-deal-Brexit zowel in het VK als in de EU zal kunnen blijven werken, en dus aan beide kanten van het Kanaal klanten kan blijven bedienen, dan geeft dan wel een piepklein voorsprongetje op bedrijven die dat niet kunnen. Toch zijn er vooral nadelen. Kijk naar de grote bedrijven die hun activiteiten uit het Verenigd Koninkrijk verplaatsen. Die haasten zich dan om te zeggen dat het niks met de Brexit te maken heeft. Daar moet ik dan altijd even om glimlachen.” ■

... Constantijn Dolmans

Verdrag van Maastricht

Het ‘Verdrag betreffende de Europese Unie’, ondertekend op 7 februari 1992 in Maastricht, is gebaseerd op drie pijlers van samenwerking: Europese Gemeenschappen; gemeenschappelijk buitenlands en veiligheidsbeleid; en politieke en justitiële samenwerking. De Europese Economische Gemeenschap (EEG) verandert hiermee in de Europese Gemeenschap (EG).

tekst Marishka Neekilappillai
foto's Jeroen Mooijman

Na zeven jaar Kamerlidmaatschap kwam de jongensdroom van **Wouter Koolmees** in 2017 uit: hij werd minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid. Het zijn lastige dossiers, die op zijn bord liggen. De rode draad in zijn denken en doen: van *outsiders* weer *insiders* maken.

Minister van Gelijke Kansen

Een vooruitgangsoptimist die zich inzet voor gelijke kansen voor iedereen. Dat is het beeld dat ontstaat als je interviews met en toespraken van Wouter Koolmees leest. Wat daarbij opvalt, is dat de minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid de ervaringen uit zijn jeugd vaak aanhaalt om te illustreren hoe belangrijk het is om iedereen gelijke kansen te bieden: kans op succesvolle integratie; kans op een zeker pensioen; kans op vast werk.

Wouter Koolmees weet hoe belangrijk het is om die kansen te krijgen – én te pakken. Geboren in 1977 als oudste in een gezin met drie kinderen, groeide hij op in Capelle aan den IJssel. Vader was onderhoudsman bij de RET in Rotterdam, moeder was huisvrouw. Toen hij negen jaar was, scheidden zijn ouders en kwam zijn moeder in de bijstand terecht. Een moeilijke tijd. Toch wist Koolmees zich door het onderwijs omhoog te 'stapelen': na de mavo mocht hij in één keer door naar 5 vwo, vanwege zijn hoge cijfers. Op zijn negentiende werd hij lid van de Jonge Democraten en begon hij aan zijn studie Sociale en Institutionele Economie, gevolgd door een bliksemcarrière op het Ministerie van Financiën. Terwijl hij daar een jaar eerder was aangesteld als hoofd begrotingsbeleid, haalde Alexander Pechtold hem over om zich kandidaat te stellen voor de Tweede Kamerverkiezingen van 2010. Aldus geschiedde.

Van *outsiders* weer *insiders* maken

Met zijn typerende grote, brede lach verschijnt hij bij de deur van zijn werkkamer op de vijfde verdieping van het Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid in Den Haag. "Het is een jongensdroom", zegt Koolmees als ik hem vraag hoe het ministerschap hem bevalt. "Maar ook heel erg druk. Ik heb ontzettend veel problemen op mijn bord liggen. Dossiers zoals arbeidsmarkt, pensioenen, zzp, en inburgeringsbeleid." Zijn rode draad bij al deze dossiers: van *outsiders* weer *insiders* maken. Zo wil hij een nieuw inburgeringsstelsel dat nieuwkomers de kans biedt om vanaf dag één Nederlands te leren en zo snel mogelijk aan het werk gaan. "Ik vind dat het huidige stelsel dat niet goed regelt. Met het risico dat mensen niet goed de taal spreken, niet actief zijn op de arbeidsmarkt, niet goed integreren. Vóór de zomer moet het ontwerpplan voor het nieuwe stelsel klaar zijn. Dat doen we overigens samen met veel partijen, zoals gemeenten en asielzoekerscentra."

Chagrijn over het pensioenstelsel

Een van zijn ingewikkeldste dossiers is het pensioenstelsel. Dat stelsel moet echt veranderen om toekomstbestendig te kunnen zijn, vindt Koolmees. "Er is heel veel chagrijn over het huidige stelsel, bijvoorbeeld de potentiële generatieconflicten. In een vergrijzende samenleving hebben we steeds minder werkenden en steeds meer gepensioneerden. Met ons huidig pensioenstelsel wordt het steeds ingewikkelder om op deze demografische ontwikkeling te reageren." In het verlengde daarvan speelt ook de discussie over de 'zware beroepen'. "Dat gaat over mensen die vroeg zijn begonnen met

Koolmees 'stapelde' zich door het onderwijs omhoog: na de mavo mag hij in één keer door naar 5 vwo

werken in een fysiek zwaar beroep, en misschien daardoor niet in volle gezondheid de pensioenleeftijd kunnen halen. Ook daarover ben ik in gesprek met werkgevers en vakbonden om voor hen oplossingen te vinden. Datzelfde geldt voor de stijging van de AOW-leeftijd. In de huidige wet gaan we ervan uit dat op de lange termijn elk jaar een stijging van de levensverwachting gepaard gaat met een jaar stijging van de AOW-leeftijd. De terechte vraag die dan rijst, is of het extra jaar in levensverwachting ook een jaar in goede gezondheid is. Dus of je dat extra jaar wel langer kunt werken." Het pensioendossier in een notendop, aldus Koolmees.

Kloof tussen vast en flex

De arbeidsmarkt is het andere grote dossier met veel uitdagingen. Zo wil Koolmees de kloof tussen vast contract en flexibel contract verkleinen. De eerste groep geniet relatief veel bescherming die de tweede niet of nauwelijks heeft, zoals loondoorbetaling bij ziekte, goede ontslagbescherming, pensioenopbouw en de mogelijkheid om hypotheek te nemen. Koolmees: "Ik ben ervan overtuigd dat we naar een systeem moeten waar in de sociale zekerheid en het arbeidsrecht minder onderscheid wordt gemaakt naar wat voor arbeidscontract je precies hebt. Het moet gaan over het doel dat we willen beschermen en welke risico's we graag willen verzekeren." Met het oog op 'meer vast', heeft Koolmees met werkgeversorganisaties en het Verbond van Verzekeraars een overeenkomst gesloten over het aanbieden van een MKB verzuim-ontzorgverzekering. "Werkgevers zijn huiverig om een vast contract te geven vanwege het risico dat zij lopen wanneer een werknemer langdurig ziek wordt. De werkgever moet dan twee jaar het loon doorbetalen. En wanneer een werknemer na ziekte terugkomt,

1993

Criteria van Kopenhagen

Toetreding van kandidaat-lidstaten zal vanaf nu worden getoetst aan de hand van een aantal politieke en economische criteria, zoals het respecteren van mensenrechten en het hebben van een functionerende markteconomie. Aanleiding hiervoor is het vooruitzicht van aanvragen tot toetreding van de voormalig communistische landen in Oost-Europa.

1994:
D66 4 zetels

1995

Vierde uitbreiding: EU-15

Oostenrijk, Finland en Zweden treden toe tot de Europese Unie, met referenda-uitslagen van resp. 66,4%, 57% en 52,2%. Noorwegen wordt geen lid; in het referendum wordt voor de derde keer 'nee' gestemd. De 15 lidstaten omvatten nu bijna heel West-Europa, met als opvallende uitzondering: de Zwitsers, die al in 1992 met 50,3% tégen toetreding stemden.

heeft de werkgever de verplichting om deze te helpen met re-integreren. Deze verzekering helpt vooral kleine werkgevers bij hun re-integratieverplichting. Ook heb ik 450 miljoen euro beschikbaar gesteld als financiële tegemoetkoming voor de kosten van loondoorbetaling.”

Harde scheidslijnen doorbreken

Maar het arbeidsmarktdossier is complexer dan alleen de kloof tussen ‘vast’ en ‘flex’. De arbeidsmarkt wordt ook steeds heterogener, zegt Koolmees. “Het onderscheid tussen werknemer en ondernemer is minder duidelijk. Er zijn steeds meer verschillende tussenvormen, zoals payroll. De nieuwe ‘platformeconomie’ zorgt ook voor onzekerheid, met name aan de onderkant van de arbeidsmarkt. Denk aan de maaltijdbezorgers

“Het ontstaan van de sociale welvaartsstaat maakte het mogelijk om van een dubbeltje een kwartje te worden. Dat stukt nu een beetje”

en taxichauffeurs die je via de app kunt bestellen. Deze mensen zouden een dienstverband moeten krijgen; dit zijn geen zzp'ers. Er moet dus een duidelijk onderscheid komen tussen wie nou zelfstandige is en wie werknemer is. Want al die verschillen leiden tot een tweedeling – of zelfs driedeling – op de arbeidsmarkt.” Om die harde scheidslijnen te kunnen doorbreken, werkt Koolmees aan nieuwe wetgeving voor de arbeidsmarkt van de toekomst. “De Wet arbeidsmarkt in balans ligt nu in de Eerste Kamer, en heeft als doel om de verschillen tussen contractvormen te verminderen.” Aan de bovenkant van de arbeidsmarkt wil Koolmees juist méér ondernemersvrijheid creëren. “Denk aan de zzp'er die een uurtarief kan rekenen vanaf 75 euro. Dat plan werk ik nu uit.

Daarnaast heb je ook nog te maken met combifuncties, zoals drie dagen loondienst en twee dagen werkzaam zijn als zzp'er of ondernemer. Of mensen die de arbeid-zorg-combinatie anders willen organiseren. Wat betekenen al deze ontwikkelingen? En wat betekent het dat deze ontwikkelingen ook steeds sneller gaan? Om al deze vragen goed in kaart te brengen, heb ik de commissie *Regulering van werk* geïnstalleerd die aan mij, de polder én de politiek advies moet geven over de toekomst van de arbeidsmarkt.”

Ontspannen is een uitdaging

Ligt hij wel eens wakker van deze grote uitdagingen voor de toekomst? “Nee, ik slaap ontzettend goed, want ik ben vaak gewoon moe. Wat ik wel merk, is dat het werk doorgaat in mijn hoofd als ik slaap; ik droom soms bijvoorbeeld over de doorsneesystematiek van pensioenen en zzp'ers.” Als minister sta je altijd ‘aan’, je bent altijd bereikbaar, en je maakt lange dagen, vertelt Koolmees. “Ontspannen is daarom best wel een uitdaging, eerlijk gezegd. Zeker als er wat gebeurt op mijn terrein, heb ik vaak 's avonds en in het weekend telefoontjes met mensen uit de polder met wie ik moet bijpraten. Maar ik probeer toch zoveel mogelijk het weekend vrij te houden om bij de kinderen en vriendin te zijn. Mijn zoon voetbalt zaterdagmorgen om half negen, en ik sta dan langs de kant van het veld. Mijn sociaal leven staat verder stil. Dat is gewoon keuzes maken. Tijd met mijn gezin is de ontspanning.” Elke zondagmorgen gaat hij ook naar de sportschool; even bewegen en zweten. “Ik ben zo'n fanaat dat ik dat echt in mijn agenda blok.” Met het sportclubje van het kabinet kan hij helaas niet meedoen. “Dat is op vrijdag- en dinsdagochtend. Ik probeer de ochtenden vrij te houden om de kinderen naar school te brengen, omdat ik er 's avonds eigenlijk nooit ben. 's Ochtends sta ik op, haal de kinderen van bed, geef hen eten, pak hun spullen in, en ik breng ze naar school. Daarna word ik opgehaald door een chauffeur om naar mijn werk te gaan.”

Kansengelijkheid onder druk

Koolmees greep de kans die de stapelaarsroute in het onderwijs hem bood. Maar dat stapelen is de afgelopen jaren steeds moeilijker geworden. De kansen die je krijgt worden nog te vaak, of misschien wel weer steeds vaker, bepaald door je achtergrond of de positie van je ouders, stelde hij in januari in zijn toespraak op de Jan Brouwer Conferentie, over migratie en integratie. De kansengelijkheid in Nederland staat onder druk, concludeerde ook de Mr. Hans van Mierlo Stichting in haar essay in de vorige editie van *Democraat*. Hoe kunnen we die kansen keren? Als overheid én als samenleving? Koolmees: “Dit is een soort 'waartoe-bent-u-op-aarde-vraag'. Een hele mooie vraag. Het heeft zoveel raakvlakken met verschillende terreinen; met arbeidsmarkt, onderwijs, kinderopvang, stapelen van diploma's. Een holistisch antwoord kan ik helaas niet geven. Maar heel zwart-wit gesteld, kun je stellen: hoogopgeleid trouwt met hoogopgeleid. Die mensen hebben vaak een goede baan, een vast contract, pensioenopbouw,

Minister Wouter Koolmees in Utrecht tijdens de campagne voor de gemeenteraadsverkiezingen van 2018

een hypotheek, toegang tot allerlei – ook professionele – netwerken, de LinkedIn-achtige netwerken. Hún kinderen gaan vervolgens naar een kinderopvang waar ze de taal goed leren, met andere kinderen leren spelen, maar ook de sociale gewoonten en ongeschreven regels leren. Kortom: zij hebben een grote kans dat zij ook hoogopgeleid zullen zijn.”

“We moeten van outsiders weer insiders maken. Dat zorgt soms voor weerstand, zowel in de maatschappij als in de polder”

Van een dubbeltje naar een kwartje

Het ontstaan van de sociale welvaartsstaat na de Tweede Wereldoorlog maakte het mogelijk om van een dubbeltje een kwartje te worden. “Die opwaartse mobiliteit was een van de kenmerken van de Nederlandse samenleving. En die stukt nu een beetje, zien we. Deels heeft dit te maken met het feit dat hoogopgeleid vooral met hoogopgeleid omgaat; dat was vroeger minder. En deels heeft dat te maken met de door onszelf gecreëerde scheidingswanden – zoals de groeiende kloof tussen vast en flexibel, tussen wel en geen pensioenopbouw. Als je

afhankelijk bent van een uitkering, dan gaan de kinderen niet naar de kinderopvang, leren ze de taal minder goed, leren ze minder goed netwerken.”

Het kabinet werkt hard aan het verkleinen van deze sociaal-economische ongelijkheid, zegt Koolmees. “We investeren bijvoorbeeld in gratis kinderopvang voor mensen die een afstand hebben tot de arbeidsmarkt. Zodat hun kinderen geen taal- of cognitieve achterstand hebben als zij naar de basisschool gaan. We doen dat ook door te investeren in het onderwijs, en met name in het primair onderwijs, omdat dit een belangrijke start vormt voor je ontwikkeling. Verder willen we het verschil maken door de ruimte tussen vast contract en flexibel contract te verkleinen, om zo de kans op een vaste baan te vergroten.” Maar deze ambities van het kabinet stuiten ook op weerstand. En dan komen we weer terug op de eerder genoemde rode draad: van *outsiders* weer *insiders* maken. “Bepaalde groepen vallen nu buiten de boot. Met een breed scala aan maatregelen proberen we de kloven te dichten, maar dat leidt ook tot heel veel weerstand. In de maatschappij, maar ook in de polder. Omdat het over rechten gaat. Als je bijvoorbeeld het ontslagrecht wil hervormen, dan zegt een groot deel van de mensen die een vast contact heeft – en die dus een *insider* zijn – dat zij dit niet willen. Mijn analyse is echter dat als je dat niet doet, je ervoor zorgt dat de *outsider* nooit meer *insider* kan worden. ■

Verdrag van Schengen

Het verdrag uit 1985 treedt eindelijk in werking en het Schengengebied is nu realiteit. Dit betekent onder andere het opheffen van douanecontroles en visa en gemeenschappelijke bestrijding van grensoverschrijdende drugscriminaliteit. ‘Schengen’ staat deels los van de Europese Unie; niet-lidstaten zoals Noorwegen en Zwitserland mogen ook ‘meedoen’.

1995

1997
1999

Verdrag van Amsterdam

Het Verdrag van Maastricht (1992) wordt gewijzigd en uitgebreid. Er komen meer regels om het EU-burgerschap, individuele rechten en – met meer macht voor het Europees Parlement – de democratische basis van de Europese Unie te versterken. Met het oog op verdere uitbreiding moeten de instituties slagvaardiger worden en moet de kans op stilstand verkleind worden.

1999:
D66 2 zetels

Even voorstellen...

Op 27 mei kiezen de nieuwe leden van de Provinciale Staten (en die van de kiescolleges op Bonaire, Sint Eustatius en Saba) de nieuwe leden van de Eerste Kamer. In onze top-tien ziet u vijf nieuwe en vijf vertrouwde kandidaten. Wie zijn zij en wat doen zij in het dagelijks leven?

foto Jeroen Mooijman

01 **Annelien Bredenoord (39)**
Utrecht

“Sinds 2015 combineer ik mijn baan als professor in de medische ethiek met het lidmaatschap van de Eerste Kamer. Een prachtige combinatie! Als ethicus is het mijn dagelijkse werk om complexe morele afwegingen te maken, en ook het werk in de Eerste Kamer vraagt een dergelijke bedachtzaamheid. Ik kijk ernaar uit om ook in de komende periode het verbindende en vrijzinnige geluid van D66 een stem te mogen geven.”

Beroep
Hoogleraar ethiek van biomedische innovatie Universiteit Utrecht / UMC Utrecht (sinds 2017)

- Functies voor D66**
- Lijsttrekker Eerste Kamerverkiezingen 2019 (sinds 2018)
 - Lid Eerste Kamer (sinds 2015)
 - Landelijke Talentencommissie (sinds 2013)

- Nevenfuncties**
- Bestuurslid ZonMw; Zorgonderzoek Nederland / Medische Wetenschappen (sinds 2018)
 - Voorzitter Raad van Toezicht Metropole Orkest (sinds 2018)
 - Lid Koninklijke Hollandse Maatschappij der Wetenschappen (sinds 2017)
 - Lid Raad voor Medische Wetenschappen, KNAW (sinds 2017)
 - Lid L'Oréal UNESCO: For Women in Science Award Committee (sinds 2016)
 - Voorzitter van de Ethics Committee International Society for Stem Cell Research (sinds 2015)
 - Lid Scientific Board European Meeting on Psycho-Social Aspects of Genetics (sinds 2014)
 - Lid De Jonge Akademie, KNAW (sinds 2014)
 - Lid Nationale Indicatiecommissie Preimplantatie Genetische Diagnostiek (sinds 2012)
 - Lid Medisch Ethische Toetsingscommissie UMC Utrecht (sinds 2009)

02 **Joris Backer (65)**
Den Haag

“Ik ben een koersvaste jurist met veelzijdige wetgevingservaring en passie voor politiek. In moeilijke tijden heb ik D66 haar woorden teruggegeven: in onze verkiezingsprogramma's (2006-2010) én als geestelijk vader van onze Vijf Richtingwijzers. Samen hebben we D66 sindsdien weer opgebouwd. Maar wie wint kan ook weer verliezen. Dan moet je strijd kunnen leveren. Ik kan daarbij met wijsheid koers houden en doe dat sinds 2011 als senator voor D66, waarbij ik onze hervormingsagenda in diverse portefeuilles bepleit.”

Beroep
Zelfstandig adviseur (eigenaar/directeur Roodhoorn Consultants BV, sinds 2012)

- Functies voor D66**
- Lid Eerste Kamer (sinds 2011)

- Nevenfuncties**
- Voorzitter Raad van Toezicht VO Haaglanden (sinds 2018; lid sinds 2016)
 - Voorzitter Raad van Commissarissen Dunea (sinds 2017)
 - Voorzitter Raad van Toezicht Maag Lever Darm Stichting (sinds 2016)
 - Lid Toezichthoudend Bestuur Stichting Werkplaats Kindergemeenschap Bilthoven (sinds 2015)
 - Bestuurslid Stichting Luchtmans-Koninklijke Brill NV (sinds 2008)
 - Bestuurslid Stichting Fundatie Notelaars (sinds 2004)

03 **Alexandra van Huffelen (50)**
Utrecht

“Tijdens mijn studie bestuurskunde werd ik lid van D66. Daarna ben ik op verschillende manieren (politiek) actief geweest voor onze partij, onder andere als bestuurslid en als wethouder in Rotterdam. Daar heb ik mij ingezet voor CO₂-reductie, een leefbare binnenstad, luchtkwaliteit en natuurontwikkeling. Graag zou ik weer politiek actief zijn, en graag ook weer op deze belangrijke (klimaat)thema's. Verder hebben gezondheidszorg, participatie, overheidsfinanciën, innovatie en cultuur mijn bijzondere belangstelling.”

Beroep
Algemeen directeur GVB Amsterdam (sinds 2014)

- Functies voor D66**
- Voorzitter Fondsenwervingscommissie van het Landelijk Bestuur D66 (sinds 2015)

- Nevenfuncties**
- Lid sectortafel Mobiliteit - Klimaatakkoord (sinds 2018)
 - Voorzitter Raad van Toezicht Waarborgfonds voor de Zorgsector Utrecht (sinds 2014)
 - Vicevoorzitter Raad van Toezicht (en voorzitter audit committee) Catharina Ziekenhuis Eindhoven (sinds 2012)

Lees ook het interview met Alexandra van Huffelen en Roger van Boxtel op p. 32-34.

04 **Petra Stienen (53)**
Utrecht

“Elke dinsdag, voor de vergadering begint, knipoog ik naar de ‘Kinderen van de Staat’ die door de middelste plafondschildering de plenaire zaal van de Eerste Kamer in kijken. Ik denk dan aan onze kiezers en leden, die zich graag gehoord willen voelen door politici en zich beschermd willen weten door onze rechtstaat. Ik draag graag uit dat de politiek er voor iedereen is, welke achtergrond je ook hebt. Dat doet ik in die plenaire zaal, maar ook bij bijeenkomsten en in publicaties, o.a. in samenwerking met de Van Mierlo Stichting en diversiteitsnetwerken.”

Beroep
Zelfstandig adviseur, publicist, toezichthouder en sociaal ondernemer (sinds 2011)

- Functies voor D66**
- Landelijke Talentencommissie (sinds 2019)
 - Lid Eerste Kamer (sinds 2015)
 - Ambassadeur Diversiteitsnetwerk (sinds 2015)
 - Adviseur en gespreksleider jaarlijkse Midden-Oostendag (sinds 2012)

- Nevenfuncties**
- Voorzitter Raad van Toezicht Bonnefantenmuseum, Maastricht (sinds 2019; lid sinds 2018)
 - Voorzitter Raad van Toezicht Atria, Kennisinstituut voor Emancipatie en Vrouwengeschiedenis (sinds 2019)
 - Voorzitter Stichting What Design Can Do (sinds 2017)
 - Bestuurslid Action for Hope (sinds 2016)
 - Voorzitter Stichting Vrienden van Rutgers (sinds 2015)
 - Lid Adviesraad filmcollectief Syrische filmmakers Bidayyat (sinds 2014)
 - Lid European Council on Foreign Relations (sinds 2014)
 - Lid Steering and Advisory Board Apeldoorn: British-Dutch Dialogue Conference (sinds 2013)

Derde stage EMU / introductie euro

Elf van de vijftien lidstaten krijgen de euro, maar alle lidstaten zijn verplicht de munt aan te nemen. De Zweden, Denen en Britten stemmen tégen invoering, alleen de laatste twee krijgen een uitzonderingsregeling. In 2001 voegt Griekenland zich als twaalfde lidstaat bij de euro-groep. Op 1 januari 2002 worden de nieuwe munten en biljetten gelijktijdig ingevoerd.

Verdrag van Nice

'Nice' wordt beschouwd als het minst belangrijke EU-verdrag, omdat in dit verdrag slechts de onvolmaaktheden van het Verdrag van Amsterdam worden aangepast. De leren stemmen in een referendum (54%, met een zeer lage opkomst van 35%) eerst tegen. Na verscheidene toezeggingen accepteren de leren met 63% (48% opkomst) het verdrag alsnog.

2004:
D66 1 zetel

05 **Boris Dittrich (63)**
Amsterdam

“Als oud-fractievoorzitter van D66 in de Tweede Kamer, en door mijn jarenlange werk voor Human Rights Watch, heb ik veel nationale en internationale ervaring met politiek, diplomatie, onderhandelingen en wetgevingsprocessen. Het beoordelen van wetten trekt mij – als voormalig advocaat en rechter – bovendien zeer aan. In de Eerste Kamer wil ik graag het gedachtegoed van D66 uitdragen. Daarbij hebben mensenrechten, de bescherming van de rechtsstaat, Europa, cultuur, non-discriminatie en diversiteit mijn bijzondere interesse.”

Beroep
Schrijver

Functies voor D66
Bestuurslid D66-afdeling Berlijn, Duitsland (sinds 2013)

- Nevenfuncties**
- Lid Raad van Advies Comenius Museum (sinds 2019)
 - Consultant Human Rights Watch Internationaal (sinds 2018)
 - Ambassadeur Nelson Mandela 100 jaar (sinds 2018)
 - Voorzitter bestuur Stichting MySyriah (sinds 2017)
 - Ambassadeur Johan Ferrier Stichting (sinds 2015)
 - Columnist VertrekNL (sinds 2010)
 - Columnist Gaykrant (sinds 2005)

06 **Henk Pijlman (64)**
Groningen

“Vanuit onze idealen wetten controleren op transparantie en uitvoerbaarheid. Dat is het werk van de Eerste Kamer. Maar, en dat wordt nog wel eens vergeten, de Eerste Kamer is ook politiek. Denk aan de Wet minimalisering gaswinning. Politiek-bestuurlijke ervaring naast inhoudelijke kennis is dan belangrijk. Die ervaring breng ik mee en heeft tot resultaten geleid. Want terwijl minister Kamp tegen was, is het mij gelukt om een opkoopregeling te realiseren voor burgers in het Groningse aardbevingsgebied die hun huizen niet meer konden verkopen.”

Beroep
Voorzitter College van Bestuur Hanzehogeschool te Groningen (sinds 2004)

Functies voor D66
Lid Eerste Kamer (sinds 2015)

- Nevenfuncties:**
- Lid Raad van Toezicht New Energy Coalition (sinds 2018)
 - Lid Strategic Board Avebé (sinds 2016)
 - Ambassadeur Eurosonic-Noorderslag (sinds 2016)
 - Lid Strategic Board Energy Valley (sinds 2015)
 - Lid Raad van Toezicht Groninger Museum (sinds 2013)
 - Voorzitter Raad van toezicht Noord Nederlands Orkest (sinds 2012)

07 **Paul Schnabel (70)**
Zeist

“Als oud-directeur van het Sociaal en Cultureel Planbureau heb ik veel kennis op het gebied van de verzorgingsstaatvraagstukken in Nederland. Denk aan: zorg, onderwijs, sociale zekerheid, werkgelegenheid, wonen, cultuur, integratie en emancipatie. Ik wil deze kennis – en mijn ervaring als medewetgever in de senaat – graag inzetten voor een tweede periode in de Eerste Kamerfractie van D66.”

Beroep
Hoogleraar Universiteit Utrecht (Emeritus per 1 augustus 2019)

Functies voor D66
Lid Eerste Kamer (sinds 2015)

- Nevenfuncties**
- Voorzitter accreditatiecommissie NVZD, beroepsvereniging voor zorgbestuurders (sinds 2019)
 - Lid klankbordgroep Centrale Raad van Beroep (sinds 2019)
 - Bestuurslid Fondation Constant (sinds 2016)
 - Voorzitter Raad van Toezicht Nederlands Openluchtmuseum (sinds 2015)
 - Voorzitter Raad van Toezicht Stichting Internet Domeinregistratie Nederland (sinds 2014)
 - Voorzitter Innovatiefonds Zorgverzekeraars (sinds 2014)
 - Wetenschappelijk adviseur Instituut GAK (sinds 2013)
 - Lid Raad van Toezicht ING Nederland (sinds 2013)
 - Penningmeester Koninklijk Concertgebouwworkest (sinds 2012)
 - Lid College van Adviseurs Prins Bernhard Cultuurfonds (sinds 2012)
 - Bestuurslid Stichting Ons Erfdeel (België, sinds 2012)
 - Voorzitter Stichting Bredius Genootschap (sinds 2006)
 - Lid Koninklijke Hollandsche Maatschappij der Wetenschappen (sinds 2002)
 - Voorzitter Stichting Synthesis (sinds 1998)

08 **Carla Moonen (56)**
Breda

“Duurzaamheid heeft altijd een belangrijke rol gespeeld in mijn werk. Voorheen als Dijkgraaf en als raadadviseur van het Kabinet Minister-President. Als voorzitter van de Ingenieursbranche heb ik goed zicht op het tegengaan van klimaatverandering en het versnellen van de energietransitie. Afkomstig van een agrarisch bedrijf uit Limburg weet ik bovendien goed wat er speelt in de buitengebieden, waar veel transities gaan plaatsvinden. Ook draag ik graag bij aan economische en financiële onderwerpen, zoals pensioenen en wonen, waar ik ervaring in heb.”

Beroep
- Bestuursvoorzitter brancheorganisatie Koninklijke NLIingenieurs (sinds 2018)
- Dagelijks Bestuur VNO-NCW (sinds 2018)

- Nevenfuncties**
- Executive Board Member NewsConsole (sinds 2019)
 - Advisory Board Member World Pension Summit (sinds 2017)
 - Lid Comité van Aanbeveling en vrijwillig docent bij Stichting Brood en Rozen (sinds 2017)
 - Medeoprichter en lid kerngroep NL2025 Breda (sinds 2016)
 - Lid Comité van Aanbeveling Watersnoodmuseum Ouwkerk Zeeland (sinds 2016)
 - Lid Raad van Toezicht (en voorzitter audit-committee) Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen Nederland (sinds 2013)

09 **Peter van der Voort (54)**
Boksum

“Mijn persoonlijk motivatie komt voort uit mijn start in een arbeidersgezin, waarbij de maatschappij mij de ruimte heeft gegeven om te komen waar ik nu ben. Ik ben een ervaren zorgprofessional die weet wat er in het veld speelt, en die zorggerelateerde en medisch-ethische vraagstukken op een hoger abstractieniveau kan beschouwen. In het bestuur van D66 Fryslân ben ik politiek ervaren geworden en de stap naar de Eerste Kamer voelt daarom als passend en tijdig. Ik vertegenwoordig daar graag de provincie.”

Beroep
- Hoogleraar Health Care TIAS School for Business & Society (sinds 2014)
- Internist-intensivist OLVG Amsterdam (sinds 2006)

Functies voor D66
Bestuurslid (tevens plv voorzitter) regio-bestuur D66 Fryslân (sinds 2017)

- Nevenfuncties**
- Secretaris Gemeenschappelijke Intensivisten Commissie (sinds 2017)
 - Voorzitter European Working Group on Health Economics van de European Society of Intensive Care Medicine (sinds 2016)

10 **Carinne Elion-Valter (56)**
Bergen op Zoom

“Naast de controle op de rechtsstatelijke kwaliteit van wetgeving, vervullen senatoren een scharnierfunctie tussen politiek en samenleving. Door mijn lokale ervaring weet ik hoe nationaal beleid uitwerkt in een lokale en regionale context. Door mijn theoretische achtergrond kan ik de ontwikkelingen in een brede context bezien. Ik word gedreven door de wens het vertrouwen in politiek en bestuur te herstellen. Dat vraagt om versterking van de democratische en politieke cultuur en verbetering van de kwaliteit van wetgeving en beleid.”

Beroep
Universitair docent vakgroep Rechts-sociologie, -theorie en -methodologie, Erasmus Universiteit Rotterdam (sinds 2017)

Functies voor D66
Fractievoorzitter D66 Bergen op Zoom (sinds 2017)

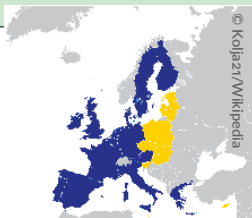
Nevenfuncties
Lid Raad van Toezicht Stichting Katholiek Voortgezet Onderwijs Breda e.o. (sinds 2014)

D66 heeft momenteel (sinds juni 2015) tien leden in de Eerste Kamer. Huidig senatoren Hans Engels (fractievoorzitter), Alexander Rinnooy Kan, Margo Andriessen, Anita Vink en Marion Gout-van Sinderen stelden zich niet opnieuw verkiesbaar. Senatoren Thom de Graaf, Henriëtte Prast en Herman Schaper traden tijdens de zittingsperiode terug als Eerste Kamerlid.

Huidige fractie: d66.nl/personen/eerste-kamerfractie
Volledige kandidatenlijst: d66.nl/definitieve-lijst-ek-bekend

Vijfde Uitbreiding: EU-25

The Big Bang: Cyprus, Tsjechië, Estland, Hongarije, Letland, Litouwen, Malta, Polen, Slowakije en Slovenië treden toe tot de EU na nationale referenda, bevestigd met een 'ja' variërend van 53,6% (Malta) tot 92,5% (Slowakije). In relatie tot Turkije, dat al in 1987 lidmaatschap aanvroeg, wordt besloten dat het land nog niet aan de Criteria van Kopenhagen voldoet.

‘Nee’ tegen Europese Grondwet

Om de Europese Unie democratisch te versterken en te stroomlijnen wil men een echte Grondwet. Frankrijk en Nederland stemmen echter 'nee' in een referendum (resp. 54,9% en 61,7%), waarna het 'Verdrag tot vaststelling van een Grondwet voor Europa' wordt verlaten. In Nederland wordt de ferme 'nee' beschouwd als een uiting van onvrede met Balkenende II.

foto SN

foto Frank Hylkema

Bijzondere bedrijven

tekst Marcella Heijboer

Ze kennen elkaar al jaren via D66, maar tegenwoordig spreken ze elkaar vooral over openbaar vervoer: GVB-directeur Alexandra van Huffelen en NS-topman Roger van Boxtel. Hoe is het om aan het roer te staan van zo'n grote publieke organisatie, waar iedereen altijd een mening over heeft? "Wij zijn allebei heel actief op sociale media, een bewuste keus."

In 2018 werd Alexandra van Huffelen herbenoemd – opnieuw voor vier jaar – als algemeen directeur van GVB. Datzelfde jaar werd de Noord/Zuidlijn geopend, de metrolijn die de hoofdstedelijke gemoederen jarenlang bezig hield. Ook Roger van Boxtel zag zijn aanstelling als president-directeur van de Nederlandse Spoorwegen (tot twee keer toe) verlengd, terwijl hij aanvankelijk maar een jaar zou blijven – om het bedrijf in rustig vaarwater te brengen na het Fyra-debacle en de onregelmatigheden bij de aanbesteding van het openbaar vervoer in Limburg. De twee D66'ers lijken helemaal op hun plek als OV-bestuurders. Hoe is het om aan het roer te staan van zo'n groot publiek bedrijf, waar iedereen altijd een mening over heeft?

Zien zij veel raakvlakken tussen de politiek en het besturen van deze semioverheidsorganisaties? "O ja!", klinkt het eensgezind, als we deze vragen voorleggen aan voormalig wethouder Duurzaamheid van Rotterdam (Alexandra) en oud-Kamerlid en voormalig minister in het kabinet-Kok II (Roger).

Alexandra "Beide bedrijven opereren in een heel politieke context. We hebben met alle gezindten te maken, je moet met iedereen goed kunnen samenwerken. En de diensten die we verlenen, zijn heel erg in het publieke zicht. Zonder een goed functionerend OV staat de stad – en het land, in Rogers geval – stil. Dus ja, daar heeft iedereen een mening over. Maar dat vind ik ook zo leuk en interessant aan dit werk; ik zou niet ergens willen werken waar wat je doet anoniem is en het nooit zichtbaar is waar je mee bezig bent."

Roger "Alle grote organisaties kennen een vorm van bedrijfs-politiek, belangenafwegingen tussen afdelingen, tussen wensen en verlangens. NS is oorspronkelijk een overheidsbedrijf, nu zijn we een staatsdeelneming. Dat betekent dat we worden afgerekend als een echt bedrijf, maar de aandelen zijn in handen van de overheid. Je staat dus altijd met één been in het politieke debat. De concessie voor het hoofdrailnet krijgt NS van het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat. We hebben een stakeholder-relatie met zowel dát ministerie als met het ministerie van Financiën – daarmee hebben we ook een zeggenschapsrelatie. De aandeelhouder is uiteindelijk degene die

in de aandeelhoudersvergadering zegt of hij het beleid goed of slecht vindt. Het huishoudboekje beheren we zelf. We hebben een Raad van Commissarissen die daarop toeziet, ons kritisch bevraagt en van advies dient, en mensen ontslaat of benoemt."

Alexandra "Ik vind het goed dat we door onze opdrachtgevers, de concessieverlenende overheden, scherp gehouden worden. Tegelijkertijd is het ontzettend belangrijk om te zien dat zo'n publieke dienst heel goed kan functioneren zonder dat je daar elke keer een aanbesteding overheen moet doen. Teveel handen aan het bed werkt niet, om het maar zo te zeggen."

Roger "Ik vind ook dat de marktwerking zijn werk nu wel gedaan heeft. NS en ProRail hadden het vroeger helemaal alleen voor het zeggen en zijn de afgelopen jaren goed wakker geschud. We zijn nu marktgedreven, concurrerend, met meerdere vervoerders op het spoor. We leveren hoogwaardige kwaliteit, goed en betrouwbaar vervoer. De klantwaardering is nog nooit zo hoog geweest als in 2018. Ons motto is ook niet voor niets: *We zetten de reiziger op één, twee en drie*. Maar uiteindelijk zijn we toch maar een punaise op de wereldbol, en als je daar ál het vervoer opknipt, met een enorme hoeveelheid aanbieders die allemaal hun eigen ding gaan doen, sla je door en wordt die versnippering voor de klant heel verwarrend."

Alexandra "Mee eens. GVB heeft een meerjarige concessie tot 2024; onze medewerkers worden heel zenuwachtig van de mogelijkheid dat die niet vanzelfsprekend verlengd wordt. Daarbij hebben die bedrijven ook niet de kennis van de stad die wij hebben. We rijden al bijna 120 jaar in Amsterdam. Wij zijn verbonden met de stad. Wat dat betreft zijn GVB en de NS ook heel bijzondere bedrijven. Onze medewerkers zijn allemaal heel betrokken. Bij ons werken mensen soms met hun hele familie, al generaties lang. Die trots op het bedrijf is onbetaalbaar, dat is niet in geld uit te drukken. Als er extreme stront aan de knikker is – denk aan hevige sneeuw of een ongeluk – zijn we op ons best. Medewerkers zetten de schouders eronder, komen extra werken, klagen niet over lange diensten."

Roger "Dat herken ik. Bij NS werken ruim 30.000 mensen. We zijn een trots Nederlands bedrijf, we appelleren met ons geel-blauw aan het oranje gevoel. We verbinden heel Nederland, maar ook grensoverschrijdend worden goede verbindingen steeds belangrijker. Ik ben bijvoorbeeld heel blij dat we nu, ondanks de dreigende Brexit, met de Eurostar een geweldige treinverbinding naar Londen hebben. Dat past ook in onze duurzaamheidsagenda; de trein wordt – in Europa – een steeds beter alternatief voor het vliegtuig. In Nederland rijden we met onze treinen overigens sinds 2017 honderd procent op windstroom, daar ben ik ook erg trots op."

Alexandra "In deze sector moet je altijd blijven nadenken over het zetten van een stap verder. In de tijd dat de huidige concessie voor GVB afgesloten werd, waren er nog geen emissieloze

bussen en boten. Dat is inmiddels veranderd. Als directeur van een publieke dienst zeg ik dan: *daar gaan we nu wél mee aan de slag*. Net als dat enorme groene stroom-contract van NS, waardoor treinen volledig op windstroom kunnen rijden. Zo'n deal zou bij een ander type bedrijf niet zo gauw gebeuren, omdat het niet direct leidt tot een verbetering van de financiën. Er zijn trouwens nog veel meer maatschappelijke thema's, waarbij we als publieke bedrijven onze betrokkenheid kunnen laten zien. Bij GVB hebben we bijvoorbeeld specifiek beleid op het gebied van diversiteit. Ons personeelsbestand is al behoorlijk divers en we letten bij het aannemen van mensen op onder andere seksuele geaardheid en religieuze achtergrond. Dat onderwerp leeft, we willen helder maken dat iedereen bij ons welkom is. In ons bedrijf en in onze voertuigen. We doen ook altijd mee aan

"We worden afgerekend als een bedrijf, maar de aandelen zijn in handen van de overheid. Je staat dus altijd met één been in het politieke debat"

– Roger van Boxtel

Pride Amsterdam. Niet met een eigen boot, maar met een tram of veerpont in regenboogkleuren. Als één van de weinige bedrijven haalt GVB het landelijk streefcijfer van 30 procent vrouwen in zowel de raad van bestuur als de raad van commissarissen. Daar ben ik supertrots op!"

Roger "Bij die grote maatschappelijke opgave en de relevantie die we hebben voor de inwoners van dit land hoort – helaas – ook een minder leuke kant, die we ook uit andere publieke sectoren kennen: onze medewerkers hebben met verbale en fysieke agressie te maken. Ik vind dat onacceptabel en spreek

Internationaal spoorplan

D66 wil dat het voor mensen makkelijker wordt om de trein te nemen in plaats van het vliegtuig. Daarom presenteert Tweede Kamerlid Rutger Schonis zeven plannen voor het internationale spoor. Daarmee wil D66 de internationale trein een écht alternatief maken voor het vliegtuig. Dat is beter voor het klimaat en biedt meer comfort voor de reiziger.

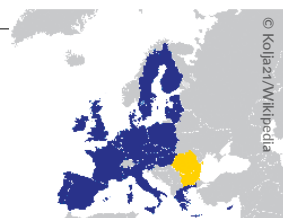
Lees de 7 plannen op:
d66.nl/internationaal-spoorplan

2007

EU-27 / Verdrag van Lissabon

Bulgarije en Roemenië treden toe, maar openstelling van grenzen voor vrij verkeer van werknemers wordt uitgesteld tot 2014. In 2007 wordt ook het laatste en belangrijkste EU-verdrag getekend. Hierin wordt de drie-pilarenstructuur van 'Maastricht' (1992) opgeheven, het Europees Parlement krijgt een grotere rol en de Europese Raad krijgt een officiële voorzitter.

© Kolja21/Wikipedia

Eurocrisis

De wereldwijde kredietcrisis mondt uit in een Europese staatsschuldencrisis als Griekenland zijn schulden niet meer kan financieren en failliet dreigt te gaan. In maart 2010 wordt een tijdelijk noodfonds opgericht, het EFSF, dat in 2011 wordt vervangen door het Europees Stabiiliteitsmechanisme (ESM). Dit permanente noodfonds bevat 700 miljard euro.

2009

2009:
D66 3 zetels

Yusef van #GVB is testrijder op de Noord-Zuidlijn. Soepele rit!

Uitwaaien? NS President-directeur Roger van Boxtel laat zien hoe! | NS

me daar scherp tegen uit, óók via sociale media. Als iemand mij aanvalt over vertraging of over een trein die uitvalt, zeg ik: *U praat over ons bedrijf, met 30.000 personeelsleden, als een abstractie. Maar het gaat om mensen.* Ik heb nog geen NS'er ontmoet die 's morgens opstaat met de gedachte: *we gaan er vandaag eens een lekkere puinhoop van maken.* Je mag van de reiziger vragen om fatsoensnormen in acht te nemen."

Alexandra "We moeten onze medewerkers beschermen tegen dit soort wangedrag en waken dat de toon goed blijft. Onze klantenservice heeft daar een actieve rol in; zij reageren ook op sociale media-uitingen. Daar wordt vaak behoorlijk stevig gereageerd en als we die mensen vervolgens bellen, schrikken ze meestal – en is er ook wel het besef dat ze wel érg bot waren. Natuurlijk hebben wij ook onze dienstverleners op straat die toezien op een goede sfeer op de stations en in de voertuigen."

Roger "Alexandra en ik zijn allebei heel actief op sociale media, een bewuste keus. Ik maak veel vlogfilmpjes als ik ergens op werkbezoek ben en onderweg in de trein. Het is niet alleen

belangrijk om te communiceren met de buitenwereld, maar ook om intern de verbinding te leggen. En er op die manier aan bij te dragen dat medewerkers met uiteenlopende functies en op verschillende locaties elkaar leren kennen en verstaan."

Alexandra "Ha! En na het zien van die NS-commercial met jou als kitesurfer en vastgebonden aan een molenwiek vragen ze bij het GVB of ik niet óók dat soort filmpjes op wil nemen... Je wordt bedankt, Roger!"

“Diversiteit vinden we heel belangrijk. Als één van de weinige bedrijven haalt GVB het landelijk streefcijfer van 30 procent vrouwen in de top”

– Alexandra van Huffelen

In een interview met *Het Parool*, over haar mogelijke toetreding tot de Eerste Kamer, vertelt Alexandra van Huffelen – nummer 3 op de D66-kandidatenlijst – dat ze haar huidige toezichthoudende functies (bij het Catharina Ziekenhuis in Eindhoven en bij het Waarborgfonds voor de Zorg) zal beëindigen als ze in de senaat wordt gekozen. Heeft oud-senator Roger van Boxtel nog tips voor zijn collega en partijgenoot?

Roger "In het publieke debat is momenteel veel discussie over nevenfuncties van Eerste Kamerleden. Terwijl het orgaan nu juist bedoeld is voor mensen die midden in de samenleving staan, die iets náást hun senatorschap doen. Daarom is het belangrijk om ervoor te waken dat je je niet bemoeit met zaken die raakvlakken hebben met je andere bezigheden; je moet zelfs de schijn van belangenverstrengeling vermijden. Bij mij was dat destijds de zorg, omdat ik in het dagelijks leven bij zorgverzekeraar Menzis werkte. Bij Alexandra is dat het OV. In dat kader heb ik nog een boekentip: *Tweede Kamer: lam of leeuw* van oud-minister Anne Vondeling. In de jaren zeventig verschenen, maar nog steeds actueel!"

Alexandra "Mijn band met D66 bestaat al heel lang; ik voel me met hart en ziel verbonden met de partij. Ik ben ontzettend trots dat ik zo hoog op de kandidatenlijst sta en dat ik kan helpen om onze idealen waar te maken. De tips van Roger neem ik uiteraard ter harte!"

Tijd voor een andere actualiteit. Alexandra moet snel door naar de Sporenfabriek in Amsterdam waar een tiental gemeenteraadsleden een werkbezoek brengt. Roger stapt op de Intercity direct, op de hogesnelheidslijn (HSL) tussen Amsterdam en Breda. "Ik maak dan een aantal ritten, om te praten met allerlei direct betrokkenen en zo ook weer even *rock bottom* te ervaren wat er op deze lijn speelt." ■

↑ foto European Union

2012

Nobelprijs voor de Vrede

De Europese Unie ontvangt de Nobelprijs voor de Vrede voor haar inzet voor vrede, verzoening, democratie en mensenrechten in Europa. In 2012 wordt ook de Europese Bankenunie opgericht. Hiermee wordt de supervisie op banken en overheden versterkt en striktere begrotingsregels afgesproken, in de nasleep van Eurocrisis die in 2009 uitbrak.

Terug op het nest (en nog net zo radicaal!)

Lees zijn bijdragen over het gedachtegoed van D66 op: fokkinko.home.xs4all.nl/Publicaties.htm

tekst en foto **Jessica Hoogenboom**

Vorig jaar werd Pieter Fokkink (79) – na bijna twintig jaar – opnieuw lid van de partij waar hij zich in 1966 bij aansloot. Wat bezield deze ‘radicaaldemocraat’ en Europeaan uit Markelo?

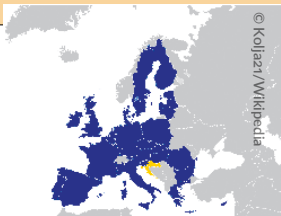
We ontmoeten elkaar op Den Haag Centraal. Net als in 2016. Want hoewel hij al jaren geen lid meer was, zorgde het vijftigjarige bestaan van ‘zijn’ partij voor onrust in zijn gemoed. Hij stuurt een mail en er volgt een ontmoeting, waarbij hij zijn archief beschikbaar stelt voor het jubileumcongres. Daar komt hij op uitnodiging ook naartoe. Daarna blijft het stil. Tot hij vorig jaar mailt: *Ik wil mijn lidmaatschap hervatten!*

Democratische vernieuwing
Want Pieter Fokkink is bezorgd. Over de ondermijning van democratische rechtsstaten wereldwijd. "Overall komen autoritaire anti-democraten aan de macht. Het is een hardnekkig misverstand dat elke gekozen leider ook een democratisch leider is. Verkiezingen zijn onderdeel van een goed functionerende democratie, maar

2013

EU-28 / ‘Maidan’

In de zomer van 2013 treedt Kroatië – tien jaar na de aanvraag – toe als 28ste lidstaat van de Europese Unie. In november van dit jaar breken in Oekraïne grote protesten uit op het Onafhankelijkheidsplein (Maidan) in Kiev, als president Janoekovitsj weigert het associatieverdrag met de EU te ondertekenen. Janoekovitsj vlucht en wordt afgezet.

© Koljacz/Wikipedia

dat geldt niet per se omgekeerd." Hij noemt zichzelf een ‘radicaal-democraat’. Hij is dan ook blij met de D66-resolutie *Democratie van Nu*, hoewel hij had gehoopt op een voorstel tot wijziging van de evenredige vertegenwoordiging. "Dit kiesstelsel werkt niet meer in onze ontzuilde samenleving. In 1966 hadden we daar trouwens al een prima oplossing voor: het districtenstelsel. 150 zetels voor 150 kiesdistricten."

Terug naar 15 september 1966, de dag van de presentatie van het *Appèl*. De 26-jarige Fokkink uit Amsterdam herkent zich in elke letter van het pamflet en meldt zich een dag later meteen aan voor het oprichtingscongres in de RAI. In "het fatale jaar 1974" – waarin D66 bijna werd opgeheven – krijgt hij een aanstelling bij de vakgroep Wijsbegeerte & Geschiedenis aan de Universiteit Twente. Het jonge gezin verhuist naar Markelo, waar Fokkink nog steeds woont. Maar hij blijft actief voor het Opleidingscentrum en het Wetenschappelijk Bureau in Den Haag. In 1976 krabbelt de partij op, en stromen de leden weer toe. "Die nieuwe leden moesten weten wat onze achtergronden waren. Ik ben docent in hart en nieren dus ik heb toen *Geschiedenis en achtergronden van D’66* geschreven, gebaseerd op gesprekken met Hans van Mierlo, en gaf daar overal in het land cursussen over."

Idiote identiteitsdiscussies
In die tijd begonnen ook de identiteitsdiscussies, vertelt Fokkink. "Die zie ik regelmatig terugkeren en ik snap daar niets van. Dan hoor je termen als linksliberaal of sociaalliberaal... We zijn gewoon democraten! Ons doel: democratischer maken wat niet democratisch is. Overal in het land hoor je mensen zeggen dat ze zich niet gehoord voelen en dat ze geen zeggenschap hebben. Dáár zit onze *raison d’être*."

Van 1982 tot en met 1995 was Fokkink lid (en voorzitter) van de Statenfractie van D66 in Overijssel. "Een heel nuttige bestuurslaag, mits je 'm niet uitholt", waarschuwt hij. Hij zou daarom graag zien dat senatoren niet alleen *door* maar ook *uit* de provincies worden gekozen. "Zodat de regionale stem beter gehoord kan worden. Zeker nu het traject van gemeentelijke herindelingen is ingezet. Want daarmee komt de wens om de burger zo dicht mogelijk bij het bestuur betrokken te houden in gevaar." In 1998 gaat het mis tussen Fokkink en D66. Lang verhaal kort: hij was intensief betrokken bij de campagne voor Paars II, die resulteerde in tien zetels verlies. Toen het Landelijk Bestuur vervolgens inzette op een ideologische koerswijziging – "wéér zo'n idiote identiteitsdiscussie" – voelde de radicaaldemocraat zich niet meer senang bij de partij. Hij zegde zijn lidmaatschap op maar bleef wel trouw stemmen op D66, want: "*Right or wrong, it's my party.*"

Nu is hij terug. Hij is verheugd dat Sophie in 't Veld, "de Grande Dame van de Europese burgerrechten", is herkozen tot lijsttrekker. Europa moet een zelfstandige, democratische rechtsstaat worden, vindt Fokkink. "En elke hoofdstad moet een Europese rechtbank en gerechtshof krijgen. Zodat mensen rechtstreeks toegang hebben tot het Europees recht." Hij weet niet of In 't Veld het met hem eens is: "Ze heeft nog geen tijd gehad om op mijn voorstellen te reageren." ■

Voor kouwe drukte moet je niet bij de Texelaars zijn, weet Michiel Uitdehaag, sinds 2016 burgemeester van het Noord-Hollandse Waddeneiland. Hoewel... de vondst van een onbekend scheepswrak zette het leven van deze nuchtere eilandbewoners toch even flink op zijn kop.

tekst **Marcella Heijboer**

Waddeneiland in het wereldnieuws

Hij is komen lopen, van Amsterdam CS naar het Rijksmuseum. “Minder dan twee uur reizen en zó’n contrast tussen de rust van het eiland en de hectiek van de stad. Het verwondert me nog steeds”, zegt Michiel Uitdehaag. Dat we op deze bijzondere locatie hebben afgesproken, heeft een bijzondere aanleiding – waarover later meer.

In 2015 solliciteerde Uitdehaag – destijds wethouder in Wageningen – naar zijn huidige baan als burgemeester van het Noord-Hollandse Waddeneiland Texel. Samen met 62 anderen. Tijdens het tweede gesprek met de vertrouwenscommissie droeg de D66’er zijn pas aangeschafte gele schoenen. “*Zou je dat nou wel doen?*, vroeg mijn partner. Maar het was een bewuste keus. Ik dacht: *als ze me om die reden niet aannemen, dan pas ik niet in die gemeenschap. Ik wilde mezelf kunnen zijn.*” Dat bleek prima te kunnen want als hij nu een school bezoekt, wordt van hem verwacht dat hij zijn ambtsketen én zijn be-roemde gele schoenen draagt. Inmiddels vervult Uitdehaag de burgemeestersrol alweer drie jaar en weten de eilanders en hij wat ze aan elkaar hebben. Nuchterheid boven alles; voor kouwe drukte of gevoel voor decorum moet je niet bij de Texelaars zijn. “Toen ik pas burge-meester was, kwam een inwoner een boeket bloemen terug-brengen dat hij van de gemeente had gekregen. Hij vond het een lullig bossie, zei hij. Eigenlijk kon ik hem alleen maar gelijk geven; ik heb het budget voor zulke attenties verhoogd.”

Europa is heel dichtbij

Dat hij ook impopulaire thema's durft te agenderen, bleek kort na zijn beëdiging. “Ik ben vrij snel over het belang van regionale samenwerking begonnen. Iedereen was tegen, er was veel angst

dat het eiland z’n onafhankelijkheid zou kwijtraken. Maar ik zei: *Straks missen we de boot.* Met een fatsoenlijk en integer bestuur en een ordentelijke financiële huishouding hebben we een goede onderhandelingspositie. Er zijn zoveel lijnen met het vasteland: onderwijs, zorg, bedrijfsleven. Je kunt niet zonder elkaar.” Dat geldt overigens ook voor Europa, zegt Uitdehaag. Want hoewel de internationale politiek voor veel Texelaars als een ver-van-mijn-bed-show voelt, is Europa juist heel dichtbij. “Een Brexit heeft direct invloed op een groot deel van de Texelse kotters, die veel in Engelse wateren varen. De pulsvisserij is door de Fransen in Europa aan banden gelegd en dat treft een groot deel van de vissers hier. Als burgemeester heb ik aan de ene kant een zakelijke rol, door hierin op te trekken met andere gemeenten die met deze problematiek te maken hebben. Aan de andere kant is de burgervaderrol heel belangrijk: luisteren naar de zorgen van gedupeerden. Er voor hen zijn. Hele families zijn, al generaties lang, afhankelijk van de visserij.” Europa is ook dichtbij op een positieve manier, in de vorm van toerisme. “In de vakantieperiodes zijn er vier keer zoveel men-sen op Texel als buiten het seizoen, dat geeft een bijzondere dynamiek”, zegt Uitdehaag. Het eiland haalt ook regelmatig het wereldnieuws. “We hebben hier een aantal topsporters van internationale allure, zoals windsurfer Dorian van Rijsselberghe

foto Liselotte Schoo

Michiel Uitdehaag (derde van links) en leden van Duikclub Texel bij de presentatie van de pronkbeker in het Rijksmuseum

Komt dat zien!

De provincie Noord-Holland is eigenaar van de bijzondere vondst die de Texelse duikers in 2014 deden. Tot een permanente expositie kan worden gerealiseerd in Museum Kaap Skil in Oudeschild, zijn diverse objecten – waaronder de zijden japon en de zilveren pronkbeker – nu al te zien in de tentoonstelling *Duiken in Details*, over het onderzoek naar de vondst uit het Palmhoutwrak.

Meer info: kaapskil.nl

die Olympisch goud won, en topgolfer-in-wording Hugo Groothuis. De publiciteit rondom hen heeft een enorme marketingwaarde voor het eiland.”

Slapeloze nachten

Dat hij als 36-jarige door de gemeenteraad van Texel werd gekozen, kwam voor hemzelf destijds als een – aangename – verrassing. Hoe kijkt hij aan tegen de idee van een direct gekozen burgemeester? Uitdehaag: “De grondwet van 1848 en de bijbehorende bestuurlijke indeling is gebouwd op de realiteit van toen; op de rolopvatting die de centrale overheid voor zichzelf zag. Daar paste een kroonbenoemde burgemeester bij. Nu moeten we onszelf de vraag durven stellen of we dat hele fundament niet eens moeten herzien.” Hij is er principieel op tegen dat burgemeesters zich steeds meer een rol van *crimefighter* aanmeten. “Bestuursrechtelijk optreden gericht op de openbare orde is prima, maar niet omdat het Openbaar Ministerie geen capaciteit heeft, of omdat vervolging anders te lang duurt. De focus ligt nu te veel op de

beveiliging van burgemeesters. Het risico op verplaatsing van bedreigingen en agressie naar andere overheidsmedewerkers is groot en minstens zo verwerpelijk.”

Aan burgemeesterskandidaten wil hij meegeven dat je in dit ambt niet kunt rekenen op wittebroodsweken. “Ik kwam er bijvoorbeeld achter dat ik voorzitter van het bestuur van de openbare school voor voortgezet onderwijs was. Dat was in de sollicitatieprocedure niet aan de orde geweest. Er waren allerlei gevoeligheden, inhoudelijke en financiële problemen en ik had er geen verstand van. Gelukkig is de school inmiddels verzelf-standigd, maar ik heb er slapeloze nachten van gehad.”

“Een inwoner kwam een boeket bloemen van de gemeente terugbrengen; hij vond het een ‘lullig bossie’”

De bijzondere ‘eilandsituatie’ zorgt soms ook voor hoofdbre-kens. “Veel landelijke regelgeving past hier nèt niet, dus er is nogal eens sprake van bestuurlijke spaghetti. Neem bijvoor-beeld de recente situatie rondom die honderden containers die op de Waddenzee overboord sloegen, en waarvan de lading op de eilanden aanspoelde. Alle eilandburgemeesters, meerdere provincies, de landelijke politiek, de media, justitie; iedereen is er mee bezig. En dan is de samenhang vaak ver te zoeken.”

De schatten uit het Palmhoutwrak

Terug naar het Rijksmuseum, waar we vandaag hebben afge-sproken. In 2014 ontdekten Texelse duikers een – tot op dat moment – onbekend 17de eeuws scheepswrak, dat inmiddels de naam *Palmhoutwrak* heeft gekregen. Met daarin honderden kostbaarheden, in uitzonderlijk goede staat. Zo kwam een schit-terende japon boven water; gemaakt van pure zijde, 350 jaar oud, beschermd door het waddenzand. Het was wereldnieuws. Tijdens ons gesprek, in het museumrestaurant, krijgen vier leden van Duikclub Texel hun burgemeester in het oog. “Hé Michiel!”, roepen ze enthousiast. Als blijkt dat zij wél weten welk pronkstuk vanmiddag tijdens de feestelijke plechtigheid zal worden onthuld, en Michiel niet, hebben ze extra lol. Later vertellen de duikers dat het wrak hun leven heeft veranderd. “Wij zijn jutters, we hebben de spullen gevonden en overge-dragen. Wat er vervolgens bij kwam kijken – aan procedures, media-aandacht en een leger aan internationale experts – heeft onze wereld op zijn kop gezet. Wat heel mooi én terecht is, is dat de vondsten in het Texelse museum Kaap Skil hun thuis hebben gevonden (*zie kader, red.*)” Burgemeester Uitdehaag zit even later op de eerste rij bij de onthulling van een prachtig gerestaureerde zilveren pronk-beker. Maar het podium is – letterlijk en figuurlijk – voor de duikers. De zaal zit vol Texelaars; ‘hun’ wrak haalt vandaag het *NOS Journaal*. ■

Krimcrisis / MH17

Na de machtswisseling in Kiev, verplaatst de onrust in Oekraïne zich naar het oosten (Donbass) en het zuiden (de Krim), waar (pro-)Russische separatisten actief zijn. De Krim wordt in maart geannexeerd door Rusland. Op 17 juli 2014 wordt vlucht MH17, afkomstig uit Amsterdam, boven (Oost-)Oekraïne uit de lucht geschoten. Rusland ontkent elke betrokkenheid.

2014

Bron: Rijsoverheid

2014

Spitzenkandidaten

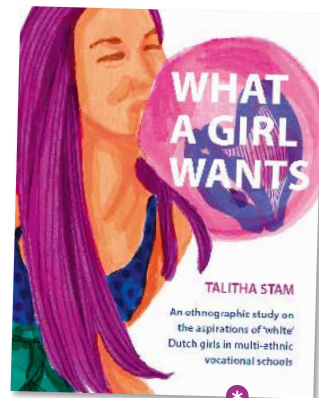
Bij de Europese Parlementsverkiezingen van 2014 wordt de Spitzenkandidaten-procedure geïntroduceerd: Europese politieke partijen wijzen elk een eigen ‘lijsttrekker’ aan als kandidaat-voorzitter voor de Europese Commissie, het dagelijks bestuur van de EU. Voorheen lag het initiatief om een kandidaat-voorzitter voor te dragen bij de Europese Raad.

2014:
D66 4 zetels

Haar promotieonderzoek naar ‘onzichtbare witte mbo-meisjes’ kreeg veel media-aandacht. Redacteur Reyer van der Vlies nodigde D66’er Talitha Stam uit voor een gesprek met Tweede Kamerlid en onderwijswoordvoerder Paul van Meenen. “In de praktijk blijken onderwijs en arbeidsmarkt nog te vaak gescheiden werelden te zijn.”

tekst Reyer van der Vlies

Startkwalificatie: onvoldoende

Voor haar promotieonderzoek aan de Erasmus Universiteit Rotterdam volgde antropologe Talitha Stam ‘witte’ meisjes op grootstedelijke, multi-etnische vmbo- en mbo-scholen. Op papier waren deze studentes succesvol, want ze haalden hun diploma en dus hun ‘startkwalificatie’ voor de arbeidsmarkt. In de statistieken over voortijdig schoolverlaten zie je ze dan ook niet terug. Maar in haar onderzoek zag Stam een grote kloof tussen deze ‘succescijfers’ en de ambities en levens van deze meisjes. Want hun uiteindelijke (zorg)diploma op mbo 2-niveau leidde meestal niet tot het gedroomde beroep of tot economische zelfstandigheid. ‘Stapelen’ of doorstromen blijkt bovendien lastig: omdat mbo-2-niveau geldt als startkwalificatie, wordt doorleren op mbo-3-niveau niet meer vergoed. Stam: “In de praktijk blijken onderwijs en arbeidsmarkt nog te vaak gescheiden werelden te zijn.”

Tweede Kamerlid en onderwijswoordvoerder van de D66-fractie Paul van Meenen begon veertig jaar geleden als docent in het voorbereidend hoger beroepsonderwijs. “Dat was een schakelopleiding tussen lager en hoger beroepsonderwijs. De leerlingen kwamen van de lagere technische school en de huishoudschool. Alleen al over al die verschillende termen kun je een boek vol schrijven. In die tijd kon je elk vak op je eigen niveau volgen. Ik zou dat maatwerk graag weer terugzien, want het gaf leerlingen met ambitie de kans om door te stromen naar het hbo, ook als hun talenten niet meteen werden opgemerkt. Toen ik docent werd in het mbo, zag ik dat het onderwijs niet voor iedereen vanzelfsprekend is.”

“De overgang naar een baan is groot, óók als deze jongeren hun startkwalificatie halen”

– Talitha Stam

Ruimte voor verschillen

Paul: “Jongeren gaan bij ons in Nederland op hun twaalfde een sjoelbak in, waar ze moeilijk uitkomen. Zodra ze aan een opleiding beginnen, is hun school-carrière eigenlijk al bepaald, ook als later blijkt dat

hun talenten beter passen bij een andere opleiding. We doen alsof er een maar paar soorten mensen zijn, maar dat is natuurlijk waanzin. We moeten veel meer ruimte geven aan verschillen.”

Talitha: “Daar ben ik het mee eens. Een deel van mijn onderzoek vond plaats in Engeland, waar leerlingen op de middelbare school vakken op elk niveau kunnen volgen. Hoewel uit mijn onderzoek blijkt dat die leerlingen op (v)mbo-niveau uiteindelijk tegen vergelijkbare kansen en beperkingen aanliepen als de (v)mbo-leerlingen in Nederland, leefden ze binnen de school minder in gescheiden werelden.”

Paul: “Veel problemen in het onderwijs beginnen vaak al op jonge leeftijd. Veel leerlingen komen bijvoorbeeld al met een achterstand op de basisschool. Hun situatie is voor een groot deel afhankelijk van wat er buiten school gebeurt. Niet iedereen krijgt van huis uit hetzelfde mee. Een school kan niet alles doen, maar vanuit het onderwijs kunnen we wel veel regelen, zoals huiswerkbegeleiding. Ik zou ook graag zien dat leerlingen op school een warme maaltijd krijgen. In landen om ons heen is dat heel normaal.”

Talitha: “We moeten wel uitkijken dat we geen *boarding schools* creëren, waarbij alle activiteiten in en rondom de school plaatsvinden. Dan is er geen ruimte meer voor een leven buiten de school. In mijn onderzoek zag ik dat veel leerlingen geen fijne schooltijd hebben gehad. Door méér activiteiten te organiseren op en rondom de school, ontmoedigen we deze groep, terwijl ze juist door buitenschoolse activiteiten ook weer andere kinderen leren kennen.”

Aansluiting arbeidsmarkt

Talitha Stam maakt zich vooral zorgen om de aansluiting van het mbo – in het bijzonder van mbo-2-opleidingen – op de arbeidsmarkt. Er gaat volgens haar teveel aandacht naar het halen van de startkwalificatie (een diploma op havo-, vwo- of mbo-2-niveau – of hoger) in plaats van hoe studenten vervolgens passend werk kunnen vinden. “Uit mijn onderzoek blijkt dat de overgang naar een baan groot is, óók als jongeren hun startkwalificatie halen.”

Paul: “Het lijkt inderdaad een afrekenmoment te zijn geworden. Ooit was de startkwalificatie bedoeld als middel om te voorkomen dat jongeren zonder diploma van school gaan. Nu is het echter vaak een doel op zich.”

Talitha: “Precies. In het beroepsonderwijs is niet het diploma, maar de start op de arbeidsmarkt het doel. Een stage moet bijvoorbeeld een positieve ervaring zijn en kansen op de arbeidsmarkt vergroten. Nu is die stage nog te vaak een verplicht onderdeel van de opleiding, dat te weinig verbonden is met de overstap naar de arbeidsmarkt. In mijn onderzoek

“De startkwalificatie was bedoeld als middel om te voorkomen dat jongeren zonder diploma van school gaan. Nu is het een doel op zich”

– Paul van Meenen

zag ik bijvoorbeeld dat met name mbo-opleidingen op niveau 1 en 2 wel stageprogramma’s aanbieden, die echter niet altijd aansluiten op de wensen van studenten. Zo kwam ik meisjes tegen die nog heel jong waren – tussen 16 en 23 jaar – en die graag in de kraamzorg wilden werken. Hun opleiding bood echter alleen stages aan in de ouderenzorg. Om dan ineens ouderen te wassen – terwijl ze tijdens hun opleiding bovendien alleen met poppen hadden geoefend! – is nogal een stap.”

Paul: “Voor veel jongeren blijkt het volgen van een stage inderdaad een teleurstelling. Ik zie daar een verantwoordelijkheid voor de opleidingen. Zij moeten er zijn voor hun studenten, die hun weg nog niet weten te vinden en geen netwerk hebben. Ik vind dat schoolbesturen ook meer kunnen doen om stages

Lees het volledige proefschrift van Talitha Stam op: repub.eur.nl/pub/109918

2015
2016

Vluchtelingen crisis / Turkijedeal

De aanzwellende vluchtelingenstroom uit het door oorlog geteisterde Syrië zorgt voor grote verdeeldheid in de Europese Unie. Er wordt een akkoord met Turkije bereikt over de opvang én het tegenhouden van vluchtelingen die de oversteek wagen. In ruil krijgt Turkije miljarden euro’s en worden (her)onderhandelingen over EU-lidmaatschap in het vooruitzicht gesteld.

Brexit-referendum

Na het Nederlandse ‘nee’ bij het Oekraïne-referendum in april, zegt 51,9% van de Britten op 23 juni ‘ja’ in het referendum over uittreding van het Verenigd Koninkrijk uit de Europese Unie. Premier David Cameron treedt af, partijgenoot Theresa May volgt hem op. Op 29 maart 2017 wordt de Artikel 50-procedure (opgenomen in het Verdrag van Lissabon) in gang gezet.

2016

Tweede Kamerlid Paul van Meenen en Europees lijsttrekker Sophie in 't Veld tijdens de paneldiscussie op het D66-onderwijssymposium op 6 april in Rotterdam (zie ook p. 45).

mogelijk te maken. Ik zou bijvoorbeeld graag zien dat zij samen met de arbeidsmarkt kijken welke plekken er zijn, zodat studenten daarop kunnen intekenen. Dan is het ook niet meer nodig om te werken met sollicitaties.”

Talitha: “Over solliciteren gesproken: uit mijn onderzoek bleek ook dat wanneer studenten na het afronden van hun opleiding weer aanklopten bij hun oude stageplaats, ze te horen kregen dat ze een niveau-3-diploma nodig hadden. Hun startkwalificatie voldeed dus niet aan de eisen van de arbeidsmarkt. Aan de andere kant sprak ik dan weer met mensen in de zorg, die vertelden dat ze voor studenten op mbo-2-niveau wel vacatures hadden. Kennelijk vindt men elkaar niet.”

“Studentes die graag in de kraamzorg wilden werken, moesten voor hun stage ouders wassen”

– Talitha Stam

Dominante bestuurscultuur

Moeten de meisjes die Talitha Stam voor haar onderzoek volgde straks ook nog vrezen voor zorgrobots, die hun werk misschien gaan overnemen?

Paul: “We moeten in elk geval niet proberen om van hen robots te maken. We moeten juist hun eigen vaardigheden versterken. In de zorg speelt menselijk contact bijvoorbeeld een grote rol, die zorgrobots maar

voor een beperkt deel kunnen overnemen. Dit vraagt wel van werkgevers dat zij de kernwaarden van hun organisatie blijven nastreven. Bestuurders zijn vaak meer bezig met de continuïteit van de instelling of met huisvesting. Dat gaat ten koste van de primaire doelstelling, zoals goed onderwijs of goede zorg. We lossen het lerarentekort niet op met robots, ook al beweren sommigen van wel.”

Talitha: “Ik hoor van schoolbesturen juist dat ze vaak worden afgerekend op resultaten die de politiek belangrijk vindt.”

Paul: “Die kritiek was ooit heel terecht, in de tijd van de prestatieafspraken. Het is echter de vraag of dat nog steeds zo is. De bestuurscultuur is in het onderwijs heel dominant geworden. Er gaat veel geld naar toe. Ik vind het te makkelijk om te zeggen dat het vooral aan de overheid ligt. Onlangs heb ik een voorstel gedaan om het geld rechtstreeks naar schoolvestigingen te laten overmaken in plaats van naar schoolbesturen. Dat raakt echter aan de bestuurscultuur, waarin men risico's mijdt en alles moet worden verantwoord.”

Talitha: “Maar met geld los je niet alles op.”

Paul: “Nee, dat klopt. Ik werd ooit docent, omdat het me een geweldig en vrij beroep leek. Dat laatste is allang niet meer het geval. Iedereen vertelt hoe je je werk moet doen. Toen ik Kamerlid werd, stelde ik mezelf steeds dezelfde vraag: helpt dit jongeren? Bestuurders hebben andere verantwoordelijkheden dan leraren, maar de vraag blijft hetzelfde.” ■

Lees meer over het recente initiatiefwetsvoorstel van Paul van Meenen op: d66.nl/initiatiefwet-onderwijsgeld

2017

Europa van meerdere snelheden?

De Europese Commissie stelt een rapport op met vijf scenario's voor de toekomst van Europa. De politiek leiders van de Grote Vier – Duitsland, Frankrijk, Italië en Spanje – geven een verklaring af waarin ze aangeven te kiezen voor een Europese Unie waarin sommige lidstaten verder kunnen gaan met Europese integratie dan andere lidstaten, indien zij dat wensen.

tekst Jessica Hoogenboom

Mijn D66

Roger Hendriks ontwikkelde met zijn bedrijf Fenêtre het nieuwe MijnD66, het ledenportaal waarin u al uw gegevens kunt beheren (en nog veel meer!). Een bijzonder project voor Hendriks, want hij is al jaren (actief) lid van de partij. “Dit was geen gewoon extranetje.”

Lastig zaken doen, lijkt me, als je actief lid bent van je opdrachtgever? “Haha, dat klopt wel een beetje, ja. Maar D66 heeft het professioneel aangepakt. Ik werd in 2016 benaderd door Lodi van Brussel, destijds projectmanager digitalisering op het Landelijk Bureau. We kennen elkaar van de afdeling D66 Leiden. Of ik een offerte wilde doen voor het ontwerpen en bouwen van een nieuw veilig en snel ledenportaal. Wij waren uiteraard niet de enige kandidaat; uiteindelijk heeft een selectiecommissie ons bod als beste beoordeeld. Deze klus was ons ook echt op het lijf geschreven. Wij bouwen complexe, zakelijke online applicaties, voor klanten die niet uit de voeten kunnen met een standaard systeem.”

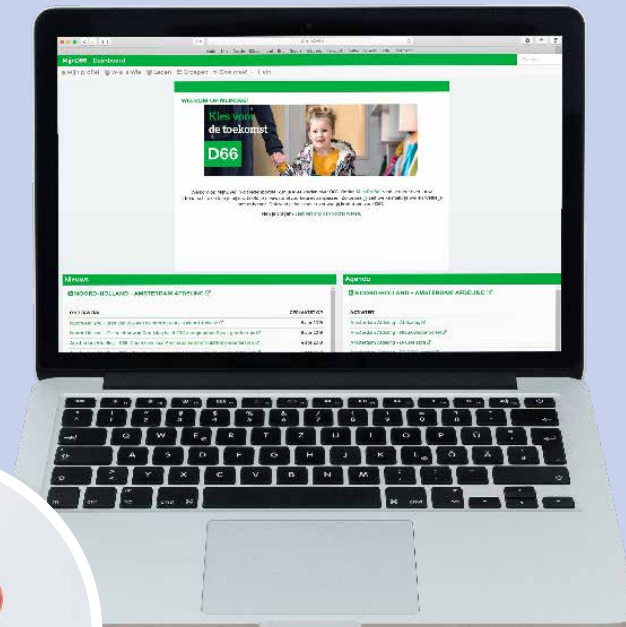
Wat is er zo bijzonder aan dit systeem? “Het belangrijkste voor D66 is veiligheid en privacy. Een politieke partij beheert zogeheten ‘bijzondere persoonsgegevens’; in dit geval gaat het om de politieke voorkeur van mensen. Nou, dat hebben we geweten! We kregen een zeer uitgebreide toegangslijst, met voor elk stukje informatie aangegeven welke functie wel en welke functie geen toegang en rechten kan krijgen tot die informatie. Een flinke uitdaging om uit te werken; geen gewoon extranetje, zeg maar. Maar dat vinden onze mensen – ik wil hier graag Jan-Pieter, Henri en Natasja noemen – juist leuk. Het is echt puzzelen, geen standaardopdracht. Daar zijn wij goed in.”

Wat zijn de belangrijkste wijzigingen in het nieuwe ledenportaal? “Zoals gezegd: veiligheid en privacy zijn de basis. Zo moet elke bestuurder of medewerker die toegang

heeft tot ledeninformatie inloggen via een twee-factor-authenticatie. Daarnaast is het niet langer mogelijk om excellijsten met mailadressen te downloaden; alle mailings gaan nu via MailCamp. Dit om te voorkomen dat persoonlijke gegevens extern opgeslagen worden. Voor leden geldt dat ze nu vrijwel al hun gegevens zelf kunnen wijzigen en bijwerken, én kunnen aangeven wat zichtbaar is voor andere leden en wat niet. Ook nieuw: elke groep, denk aan thema-afdelingen of campagnecommissies, kan veilig documenten delen en opslaan in dit portaal. Deze leden hoeven ook niet meer apart in te loggen voor de diverse dashboards – die zitten nu allemaal onder dezelfde inlog. En het Landelijk Bureau kan nu zelf menu's vullen en content toevoegen, bijvoorbeeld een speciale campagnepagina in de aanloop naar verkiezingen. Dat maakt het portaal een stuk levendiger en actueler dan voorheen.”

Je was voorzitter van D66 Leiden, hoe kwam je bij D66 terecht? “Ik werd lid in de periode dat Wilders opkwam, ik voelde

een enorme urgentie om iets te doen. Ik werd al snel actief voor de afdeling Leiden; ik heb de lokale website gebouwd en ik schreef mee aan het verkiezingsprogramma. In 2010 werd ik afdelingsvoorzitter. Tweede Kamerlid Paul van Meenen was toen onze fractievoorzitter. Een geweldige tijd, met name de verkiezingsavond in de Pieterskerk staat me nog zo goed bij! We gingen van 2 naar 10 zetels, voor ons een enorm feest dus – ondertussen werd het gezicht van onze PvdA-burgemeester per minuut somberder (*de PvdA ging van 10 naar 6 zetels, red.*). Ja, ik heb wel overwogen om me verkiesbaar te stellen, toen ik voorzitter-af was, voor de verkiezingen van 2014. Maar ik heb altijd geleerd: succes is een kwestie van focus. Ik besloot daarom om vol voor ons bedrijf te gaan. Maar ik ben en blijf actief voor de afdeling. Ik ben nu bijvoorbeeld vertrouwenspersoon voor de afdelingsleden.”

Neem eens een kijkje in ons nieuwe ledenportaal! Log in met uw e-mailadres of uw lidnummer op: **MijnD66.nl** Er wordt de komende maanden gewerkt aan verdere vernieuwingen en verbeteringen. Heeft u vragen, opmerkingen of suggesties? Mail: online@d66.nl

2017
2018

Artikel 7 tegen Polen & Hongarije

De Europese Commissie start de artikel 7-procedure tegen Polen om het land het stemrecht in de Europese Raad te ontnemen, vanwege verregaande aantasting van de (eigen) rechtsstaat. In 2018 wil het Europees Parlement deze procedure ook tegen Hongarije starten. Beide procedures hebben echter geen kans van slagen omdat unanimité is vereist.

Kent u mensen in uw omgeving die onze Europese idealen delen? Attendeer hen op de mogelijkheid om Supporter van Europa te worden! Voor € 12,- per jaar steunen zij onze Europese idealen én onze Europese campagnes, zonder lid van D66 te worden. Supporters van Europa worden wel uitgenodigd voor congressen en Europa-events en krijgen een welkomstdcadeau en de speciale Europeaneuwsbrief toegestuurd. Als D66'er kunt u trouwens ook Europa-supporter worden – bovenop uw lidmaatschap!

Informatie en aanmelden:
supporter.d66.nl/europa

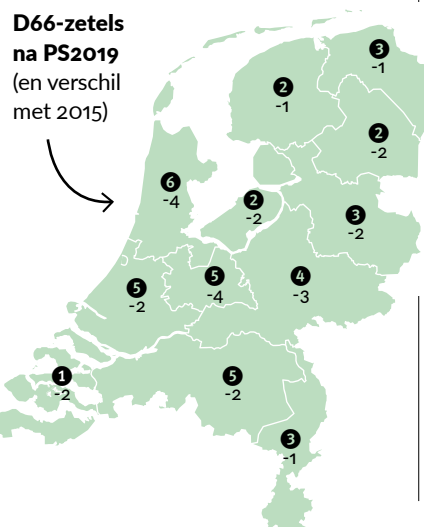
PS2019: Gouden Gymp

Tijdens de uitslagenavond voor de Provinciale Statenverkiezingen op 20 maart in de Verkade-fabriek in Den Bosch werd de eerste Gouden Gymp uitgereikt aan... D66 Vught!

De Gouden Gymp is de prijs voor de beste lokale D66-campagne. De prijs werd uitgereikt vóór het mooie verkiezingsresultaat bekend werd: met bijna 14 procent van de stemmen werd D66 de tweede partij in Vught. D66 behaalde hier zelfs het hoogste percentage D66-stemmers in Zuid-Nederland! Campagneleider Fons Potters (zie foto) nam de prijs trots in ontvangst.

Met een verlies van in totaal 26 zetels ten opzichte van 2015, was de uitslag wel even slikken. Maar... de zeteldaling kwam voor D66 niet onverwacht, stelde landelijk campagneleider Jan Paternotte na afloop. Hij is dan ook niet ontevreden: "Als je gaat regeren, kun je het flink voor de kiezen krijgen. Maar deze uitslag is beter dan in de laatste opiniepeilingen is voorspeld."

Ansichtkaart!

Bijgesloten in de (bio)seal van dit nummer vindt u deze Ansichtkaart. Stuur 'm voor 23 mei naar een vriend(in) of familielid dat ook zeker vóór Europa is, maar misschien nog twijfelt over zijn of haar stem!

Uitslagenavond EP2019

23 mei 2019

Op donderdagavond 23 mei, de dag van de Europese verkiezingen, verzamelt D66 in Concertgebouw De Vereniging in Nijmegen.

Samen met D66 Rijk van Nijmegen volgen we de exitpolls en kijken we terug op een fantastische campagne! Vanaf 20.00 uur zijn de deuren open en vanaf 20.30 uur is er een programma met verschillende sprekers. Wil je erbij zijn? Meld je aan via: d66.nl/agenda/ uitslagenavond-ep2019

Doe mee / steun onze campagne!

Op woensdagavond 8 mei organiseert D66 de 'Nacht van Europa' – tevens de start van de eindsprint van de campagne voor de Europese Parlementsverkiezingen op 23 mei. Meer info: d66.nl/agenda

Wilt meedoen met onze campagnes voor de Europese verkiezingen?

- Ga naar MijnD66.nl en klik op: 'Doe mee' → 'Campagne voeren' en vul het contactformulier in. Of klik op 'Wie is wie' en neem zelf contact op met de campagneleider in uw afdeling of regio
- Of mail naar het landelijke campagneteam: campagne@d66.nl

Geen tijd (of zin) om de straat op te gaan?

Hang de raamposter op, verstuur de Ansichtkaart (zie onder) of doe mee met onze (crowdfunding)acties! Kijk voor meer informatie op: doemee.d66.nl

Save The Dates

Congres 110

Zaterdag 9 november 2019

Meer informatie: d66.nl/congres

Politieke Tweedaagse

6 & 7 september 2019

Nu alle gemeenteraadsfracties een jaar aan de slag zijn en de nieuwe Provinciale Statenfracties geïnstalleerd zijn, is dit een mooi moment om vooruit te kijken. Dit doen we op de jaarlijkse Politieke Tweedaagse in Sportcentrum Papendal in Arnhem. Alle politiek vertegenwoordigers en bestuurders (inclusief fractieondersteuners en commissieleden) zijn welkom. Er staan veel nieuwe kennis- en vaardigheidstrainingen op het programma, dus houd uw mailbox in de gaten voor de uitnodiging!

Els Borst Netwerk Event

29 juni 2019

Op zaterdag 29 juni organiseert het Els Borst Netwerk (EBN) haar jaarlijkse netwerk-event.

Tijdens dit EBN-event zijn er weer inspirerende workshops en EBN-Talks en is er volop ruimte om te netwerken. Tijdens deze vierde editie zal er ook een nieuwe voorzitter worden gekozen. Toegangsprijs voor EBN-leden is gratis. D66-leden die geen lid zijn betalen 10 euro (en voor hetzelfde bedrag bent u meteen lid van het EBN!).

Meer informatie en aanmelden: d66.nl/elsborstnetwerk of mail naar: elsborstnetwerk@d66.nl

Kaderdag

22 juni 2019

Op zaterdag 22 juni vindt de jaarlijkse Kaderdag plaats voor verenigingsbestuurders.

Het Landelijk Bestuur nodigt alle verenigingsbestuurders uit voor de Kaderdag die dit jaar in Woerden plaats vindt. Een dag die in het teken staat van persoonlijke ontwikkeling, inspireren en ontmoeten. Op het programma staan TedTalks, interactieve sessies en een gezellige netwerkbijeenkomst. Houd uw mailbox in de gaten voor de uitnodiging!

Maak kennis met D66!

Vrijdag 21 juni 2019

Thema: Onderwijs

Vrijdag 20 september 2019

Thema: Vrijzinnigheid

D66 organiseert regelmatig kennismakingsbijeenkomsten in de Tweede Kamer. U maakt kennis met de partij, het sociaal-liberale gedachtegoed en de mogelijkheden om actief te worden. Als nieuw lid ontvangt u automatisch een uitnodiging. Leden die al langer lid zijn, zijn ook welkom.

Meer informatie & aanmelden:
d66.nl/nieuweleden

(Stage-)vacatures!

Altijd al willen weten hoe het er bij D66 achter de schermen aan toegaat?

Het Landelijk Bureau, het wetenschappelijk bureau en de politieke fracties hebben regelmatig stage-vacatures voor studenten (mbo/hbo/wo) die voor een langere periode beschikbaar zijn. Daarnaast vindt u ook vacatures voor medewerkers en vrijwilligers op onze vacaturepagina: d66.nl/werken-bij-d66

2018

Herziening steunpakket Griekenland

De gevreesde Grexit is uitgebleven; Athene heeft zich aan de afspraken gehouden en het internationale steunprogramma (ESM-fonds) wordt beëindigd. De Griekse schuldenlast – 257 miljard euro – wordt aangepast, onder andere door verschillende leningen in looptijd te verlengen. In 2019 verkoopt Griekenland weer tienjarige staatsobligaties.

2018

Populisme & euroscepsis

Na de formatie van diverse populistische en eurosceptische regeringen, in o.a. Finland en Oostenrijk, komt in Italië een bizarre coalitie tot stand tussen de rechts-populistische Lega en de links-populistische Vijfsterrenbeweging. Deze regering schendt meteen de EU-begrotingsregels, maar na aanpassingen besluit de EU de ingezette strafprocedure tegen Italië in te trekken.

Route66

Meedoen aan Route66, het talentontwikkelprogramma van D66?

Route66 is een tweejarig talentontwikkelingsprogramma dat wordt georganiseerd door de deelnemers. Elk jaar ronden 20 'Routers' het traject af en stromen 20 nieuwe deelnemers in. Het programma richt zich op D66-leden tussen de 25 en 33 jaar. De inschrijving voor de nieuwe lichting (2020-2021) sluit weer in het najaar (houd de website in de gaten voor de deadline).

Meer informatie: route66.d66.nl

PRIDE66

Op zaterdag 11 mei organiseert PRIDE66 (voorheen GAY66) een Regenboogevent in het kader van de Europese Verkiezingen.

Naast de maandelijkse Roze Borrel in Amsterdam en deelname aan de jaarlijkse botenparade (Canal Pride) in Amsterdam en Utrecht, organiseert de D66-regenboogafdeling PRIDE66 ook regelmatig thema- en discussiebijeenkomsten. Het thema van deze Europa-bijeenkomst is hetzelfde als die van Pride Amsterdam 2019: *Remember the Past & Create the Future*.

Meer info: facebook.com/PRIDE66

Nieuw! De vijf richtingwijzers nu ook gebundeld!

Sociaal-liberalen staan voor vrijheid in verbondenheid. Maar wat betekent dat in de praktijk? De vijf richtingwijzers in deze bundel zijn de basis van het politieke gedachtegoed van D66. Elke dag opnieuw geven deze uitgangspunten richting aan het denken en handelen van D66'ers. Lokaal, regionaal, landelijk en in Europa. In dit boek zijn de vijf essays voor het eerst gebundeld.

Tip: interesse om een training te organiseren over de richtingwijzers voor uw afdeling of fractie?
Mail: vanmierlostichting@d66.nl
voor een combi-deal!

€ 14,95

(inclusief btw, exclusief verzendkosten)

Bestellen: vmswebshop.nl

Nieuwe Podcast

De Mr. Hans van Mierlo Stichting heeft haar eigen podcast gelanceerd!

In de podcast-serie 'Appèl' zoekt de VMS de verdieping bij actuele politieke onderwerpen, altijd geïnspireerd door het sociaal-liberale gedachtegoed. Met interessante gasten, goede analyses en zorgvuldige redeneringen. In de eerste drie afleveringen zijn te gast: hoogleraar Tom van der Meer over de crisis van onze democratie en Meine Henk Kleinsma over de Vrijzinnig-Democratische Bond.

Beluister via: Spotify, iTunes of vanmierlostichting.nl/podcast

Welkom in ons nieuwe verenigingshuis!

Op dinsdag 2 april werd het nieuwe onderkomen van het Landelijk Bureau van D66 geopend door burgemeester van Den Haag Pauline Krikke en partijvoorzitter Anne-Marie Spierings.

Dit ruime 18de eeuwse pand ligt op steenworp afstand van het Binnenhof en is een echt verenigingshuis. Het is niet alleen een nieuw onderkomen voor de medewerkers van het Landelijk Bureau; de diverse ruimtes zijn in de avonden en in het weekend ook beschikbaar voor fracties, thema-afdelingen, trainingen en vergaderingen. Ook de Jonge Democraten (JD) en de Mr. Hans van Mierlo Stichting zijn hier gevestigd. Daarnaast houdt Happy Tosti, een horecabedrijf waar mensen met een arbeidsbeperking kunnen werken, kantoor in ons nieuwe verenigingshuis!

Nieuw adres:

Lange Houtstraat 11 | 2511 CV Den Haag
Telefoonnummer (ongewijzigd): 070 356 60 66

foto's Jeroen Mooijman

D66 Internationaal

Wilt u een keer mee naar een ALDE-partijbijeenkomst? Sluit aan bij de D66-delegatie!

De ALDE Party Meeting is op 28 en 29 juni 2019 in Zürich; het jaarlijkse ALDE Congres vindt plaats van 24-26 oktober in Athene. D66-leden zijn van harte welkom om zich aan te sluiten bij de D66-delegatie die onder leiding staat van Internationaal Secretaris Tjeerd Dierckxsens. Aanmelden kan via aldeparty.eu; deelname geschiedt op eigen kosten.

Vragen? Mail onze International Officer: martine.vanschoor@d66.nl

D66 Onderwijssymposium

Op zaterdag 6 april 2019 vond de zesde editie van het Landelijk Onderwijssymposium plaats in Rotterdam met als thema: 'Grenzen verleggen'.

Tijdens de plenaire paneldiscussie werd het vuur aan de schenen gelegd van Tweede Kamerlid en onderwijswoordvoerder Paul van Meenen, Europarlementariër en lijsttrekker Sophie in 't Veld en minister van Onderwijs Ingrid van Engelshoven. Het panel bestond uit leerlingen uit het talentenklasproject, leerlingen van het Hofstad Lyceum en een studente van de Universiteit Utrecht. De twee overkoepelende thema's waren kansengelijkheid (hoe bereiken we dit in het onderwijs?) en internationalisering (hoe te gebruiken en hoe herkennen we de risico's?).

onderwijssymposium.d66.nl

2019

Europese Parlementsverkiezingen (met of zonder de Britten?)

Na twee jaar onderhandelen zonder resultaat geeft de Europese Commissie op 10 april voor de tweede keer uitstel, nu tot 31 oktober. Hiermee is een harde ('no deal') Brexit voorlopig afgewend. Tenzij het Britse Parlement vóór 23 mei de uittredingsovereenkomst ratificeert, zullen de Britten dus gewoon meedoen aan de Europese Parlementsverkiezingen van 23-26 mei.

Cadeaulidmaatschap

Op zoek naar een origineel cadeau? Geef een D66-lidmaatschap!

Het cadeaulidmaatschap wordt verstuurd in een leuke cadeauverpakking, met een kleine verrassing. Hij of zij wordt ook meteen uitgenodigd voor de eerstvolgende 'Maak kennis met D66-dag' en het landelijk partijcongres van D66. Het lidmaatschap kost 15 euro en is één jaar geldig. Het enige wat de ontvanger hoeft te doen, is het cadeaulidmaatschap te activeren.

d66.nl/cadeaulidmaatschap

© European Union 2017 - Source: EP / EP-EC Photo services

2019

2019 Verdere uitbreiding?

In 2019 zijn Albanië, Montenegro, Servië en Noord-Macedonië (voorheen: Macedonië) in onderhandeling met de Europese Unie over een mogelijk lidmaatschap. De onderhandelingen met kandidaat-lid Turkije liggen stil, maar zijn niet officieel beëindigd. Bosnië-Herzegovina en Kosovo zijn 'potentiële' kandidaten, maar zij zijn (nog) niet in de onderhandelingsfase.

Zoals in elke vereniging, bloeit ook bij D66 regelmatig iets moois op tussen actieve leden. In dit nummer portretteren we Emma en Eva Laurijssens van Engelenhoven uit Etten-Leur, die vorig jaar in het huwelijksbootje stapten.

tekst & foto Jan Remmert Fröling

Hoe hebben jullie elkaar leren kennen?

Emma - "Mijn toenmalige partner had ons gezin verlaten en ik kwam tot de conclusie dat het tijd werd voor mezelf. Zo kwam ik op een internetforum voor transgenders terecht, dat Eva met anderen had opgezet."

Eva - "De manier van schrijven zegt iets over een persoon. En haar manier van schrijven viel mij meteen op. In 2014 werden mijn toenmalige vrouw en ik heel erg ziek. Emma had me geschreven dat ze een keer langs wilde komen..."

Emma - "...maar Eva reageerde daar erg terughoudend op, dus dacht ik: laat dan maar..."

Eva - "Nadat mijn vrouw was overleden, vroeg ik of ze als nog langs wilde komen. Toen ze binnenkwam - 1 meter 95 lang met een hak van 9 centimeter - ging ik volledig om!"

Emma - "Bij mij was dat niet zo. Ik kwam iemand helpen, ik was niet op zoek naar een nieuwe relatie. Ik had het van Eva wel door hoor, maar ik hield in het begin wat afstand."

Hoe zijn jullie toch een koppel geworden?

Emma - "Wij organiseren ontmoetingsavonden voor transgenders in Breda en Amersfoort. Eva deed dat destijds in Amersfoort, maar was daarmee gestopt vanwege haar ziekte. Ik wilde dat wel oppakken."

Eva - "Ik kreeg daar lucht van en heb tegen Emma gezegd dat ze dat beter niet in haar eentje kon doen."

Emma - "Na een paar maanden samenwerken, kwamen we tot de conclusie dat het toch wat geworden was tussen ons!"

Jullie zijn allebei actief voor D66?

Eva - "Ja, nadat we tijdens een nieuwjaarsreceptie van

de gemeente Etten-Leur kennis hadden gemaakt met de D66-fractie aldaar."

Emma - "Ik heb me diezelfde avond opgegeven. Eva een paar dagen later, ik was haar te vlug af, haha."

Eva - "Wel jammer dat onze lidmaatschapsnummers daar door niet op elkaar aansluiten."

Emma - "Nu zijn we allebei actief in het afdelingsbestuur: Eva als secretaris en ik als voorzitter."

En jij staat ook op nummer 15 op de lijst voor de Europese verkiezingen!

Emma - "Ja, maar ik kom er natuurlijk niet in. Dat is ook niet erg: we hebben een hele goede lijst en ik ga me voor de volle honderd procent inzetten voor de campagne. Het feit dat ik niet als vrouw geboren ben, wil ik daarbij gebruiken. Ik wil uitdragen dat mensen kunnen kiezen voor een partij die hun rechten en hun bestaan erkent en daar ook voor wil vechten. Want ook als ik niet zelf gekozen word, dan komt er wel een D66'er in het Europees Parlement die oog heeft voor hun situatie. Kijk maar naar de wetwijziging waar de Eerste Kamer onlangs mee instemde: dankzij D66 worden transgender en intersekse personen nu expliciet in de wet beschermd tegen discriminatie."

Eva - "Ik had het niet beter kunnen zeggen!"

OPROEP:

Heeft u uw partner ook leren kennen bij D66? En willen jullie samen geportretteerd worden in de Democraat? Stuur een mail met uw contactgegevens naar: democraat@d66.nl

Ledenpagina

Wilt u graag weten hoe onze politieke vereniging in elkaar steekt? Of bent u op zoek naar specifieke (contact)informatie, afdelingen, commissies of parlementariërs? U vindt het via: d66.nl/partij

Ledenadministratie

Een verhuizing doorgeven? Aan- of afmelden voor een nieuwsbrief? Uw lidnummer opzoeken? Ga naar MijnD66.nl en voer zelf uw wijzigingen door in onze ledenadministratie. Is uw emailadres (tevens uw gebruikersnaam) gewijzigd of heeft u andere vragen? Stuur een mail naar ledenadministratie@d66.nl of bel 070 356 60 66.

Contributie / donaties

Uw lidmaatschap betaalt u per (digitale) acceptgiro of automatische incasso. Acceptgiro kwijt? Stort uw contributie op NL 11 RABO 019 199 6807 t.n.v. Democraten 66 o.v.v. 'contributie' en uw 'lidnummer' (zie boven). Een extra gift aan de partij kunt u overmaken naar NL 11 RABO 011 304 2396 t.n.v. Democraten 66 o.v.v. 'gift'. Meer weten? Kijk op d66.nl/doneren of mail naar fondsenwerving@d66.nl

Lid worden / maken

Kijk op d66.nl/cadeaulidmaatschap of ga naar wordlid.d66.nl

Maak kennis met D66

D66 organiseert regelmatig een kennismakings-bijeenkomst met de partij in de Tweede Kamer. Alle leden zijn welkom; als nieuw lid ontvangt u automatisch een uitnodiging. Meer informatie: d66.nl/nieuweleden

Landelijk congres

Het volgende congres (Congres 110) is op zaterdag 9 november 2019 (ovb). Elk lid krijgt voor elk landelijk congres een uitnodiging (per e-mail) toegestuurd. Voor meer info, kijk op d66.nl/congres of mail naar: congres@d66.nl

Campagne / vrijwilliger worden / meedoen

Wilt u meedoen met onze campagnes? Neem contact op met ons campagneteam via campagne@d66.nl of met uw lokale of regionale afdeling via MijnD66.nl. Of kijk eens op d66.nl/doe-mee. Uw afdeling doet overigens veel meer dan alleen campagne voeren: ga ook eens naar een borrel, workshop of ledenvergadering van uw afdeling!

Bestuur- en verenigingsondersteuning (BVO)

Bent u actief bij uw lokale of regionale afdeling en heeft u daar vragen over of ondersteuning bij nodig, neem dan contact op met de afdeling BVO van het Landelijk Bureau via: vereniging@d66.nl

Talentontwikkeling / opleidingen

D66 organiseert opleidingen en trainingen voor verschillende doelgroepen. Kijk voor meer informatie op d66.nl/partij/opleidingen of mail naar opleidingen@d66.nl. Interesse in het jongerentalentenprogramma van D66? Elk najaar kunt u zich aanmelden voor de selectie via: route66.d66.nl

Thema-afdelingen

Interesse in een specifiek thema? En wilt u daar graag over discussiëren en meepraten, kijk dan eens op d66.nl/partij/thema-afdelingen. U kunt zich aanmelden voor een TA via: MijnD66.nl

Els Borst Netwerk

Voor 10 euro per jaar kan elk D66-lid zich aanmelden bij dit diversiteitsnetwerk: d66.nl/elsborstnetwerk

D66 Internationaal

Wilt u meer weten over of meedoen aan het internationale netwerk van D66? Kijk op internationaal.d66.nl of mail naar: internationaal@d66.nl. Gaat u verhuizen naar (of woont u in) het buitenland? Kijk eens op buitenland.d66.nl of mail naar secretaris@d66inhetbuitenland.nl

Mr. Hans van Mierlo Stichting

De Van Mierlo Stichting (VMS) is het onafhankelijke wetenschappelijk bureau van D66. Meer informatie over haar activiteiten en publicaties (zoals tijdschrift *idee*), vindt u op vanmierlostichting.d66.nl

Meer info

d66.nl/partij | info@d66.nl | 070 356 60 66

Politiek inhoudelijke vragen?

WhatsApp: 06 11 91 25 48
mail: d66@tweedekamer.nl

Democraat is het ledenmagazine van de politieke vereniging Democraten 66 en wordt verspreid onder al haar leden. Democraat verschijnt drie keer per jaar. Niets uit deze uitgave mag zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van D66 worden openbaar gemaakt of verveelvoudigd.

Wilt u een adreswijziging doorgeven? Of wilt u de Democraat niet meer per post ontvangen? Ga naar MijnD66.nl of stuur een e-mail naar: ledenadministratie@d66.nl

eindredacteur

Jessica Hoogenboom

redactie

Milan Assies
Frans Dijkstra
Jan Remmert Fröling
Marcella Heijboer
Jan Vincent Meertens
Marishka Neekilappillai
Reyer van der Vlies

fotografie / illustraties

Jan Remmert Fröling
Jeroen Mooijman

beeld voorzijde

Jeroen Mooijman

ontwerp

Studio Maanzaad,
de ontwerpplaat

druk

Senefelder Misset

oplage

24.000 exemplaren
Den Haag, mei 2019

redactieadres

Landelijk Bureau D66
Postbus 660
2501 CR Den Haag

Heeft u een vraag of opmerking voor de redactie? Stuur dan een e-mail naar democraat@d66.nl

Thijs van Asperdt uit Wijk bij Duurstede werd op zijn 12de verjaardag combi-lid van de JD en D66. Fotograaf Jeroen Mooijman kwam hem tegen tijdens het partijcongres in Zaandam.

Waar is deze foto genomen? "Ik sta hier op het podium van de plenaire zaal tijdens het D66-congres in Zaandam op zondag 10 maart. Ik was daar met mijn vader, die is fractievoorzitter van D66 Wijk bij Duurstede."

Best bijzonder, wat deed je daar? "Op 19 februari werd ik twaalf. En toen ben ik meteen combi-lid geworden van de Jonge Democraten en D66 – dat kan pas als je twaalf bent, vandaar. Ik wil politiek kunnen meebeslissen en D66 sluit het beste bij mij aan. Waarom? Ik vind vrij denken heel belangrijk. En onderwijs en klimaat. Andere partijen treuzelen daar te veel mee. Dit was dus mijn eerste partij-bijeenkomst en ik mocht meteen meepraten en meestemmen!"

Wat vond je het leukst? "Tijdens de Q&A met de lijsttrekkers heb ik met Annelien, Sophie en Rob gesproken en daarna heb ik in de plenaire zaal meegestemd. En ik heb een uitnodiging gekregen om Sophie te bezoeken in het Europees Parlement in Brussel! Maar het allerleukste was dat ik Jan Terlouw heb ontmoet. We hebben gepraat en hij heeft mijn *Koning van Katoren* gesigneerd."

Wat vind jij belangrijk aan Europa? "Nou, de Brexit bijvoorbeeld. Als die doorgaat, dan is het wel belangrijk dat het goed geregeld wordt. Anders hebben we er allemaal last van. En deze zomer gaan we naar Frankrijk; toch handig dat ik mijn zakgeld in euro's krijg en daar gewoon kan uitgeven, zonder eerst te wisselen."

Wie is jouw grote voorbeeld? "Ik heb niet echt een groot voorbeeld. Lid worden van D66, dat heb ik echt zelf bedacht. Maar eigenlijk is mijn vader natuurlijk mijn voorbeeld. Ze zeggen ook dat ik op hem lijk."

Wat wil je later worden? "Dat weet ik nog niet, want ik zit nu nog op de basisschool. Maar na de zomer ga ik naar het gymnasium in Utrecht. Daar hoop ik te ontdekken wat ik wil worden. Ik weet al wel wat ik leuk vind: wiskunde, taal, nieuws en politiek." ■

**Ik ben
D66**